

Списание за екология и горско стопанство • 3 лв.

115 години

ГОРА

3/2014

STIHL[®]
www.stihl.bg

www.gorabg-magazine.info

Да бъдем горди!

Отново сме пред прага на Седмица на гората, която лесовъдската колегия, горските труженици и българската общественост ще отбележат за 89-и път. Приобщаваме обществеността, защото тя се „сеща“ за добрините на горските именно през дните на Седмичата. През останалото време служителите в зелени униформи са обект по-скоро на негативно отношение, защото сечат горите или защото са засаждали „факли“ (иглолистни дървета), които лесно горели в пожари. Нерядко лесовъдите са „виновни“ за някоя сула, воден режим или наводнение, изсъхнала гора, снеголом или ветролом, за недостатъчно дърва за огрев или сировина за някой завод. Преживели са и такива абсурди като обвинения в саботаж при овладяването на Космоса (виж анкетата).

В същото време няма друга професионална гилдия, която да е оставила толкова ярка по-позитивна следа от своята дейност. Неслучайно преобразяването на България от една от най-ерозираниите страни в Европа в китна градина се нареджа сред значимите събития през XX век.

След 135 години от създаването на националната горска служба в България има повече гора от всякога. След 115 години от появата на първите горски списания гилдията има голяма, богата, подредена и пълна библиография. След 105 години от създаването на лесовъдското сдружение имаме устойчива на превратностите на времето професионална организация с признат международен авторитет. Затова нека да прекрачим горди през прага на нашата Седмица!

Главен редактор:
инж. БОРИС ГОСПОДИНОВ
boris@iag.bg
bbgospod@yahoo.com

Редактори:
СВЕТЛАНА БЪНЗАРОВА
banzarova@abv.bg
(водещ на броя)

ЮЛИЯ СЪБЧЕВА
yulia_sabcheva@abv.bg

Технически редактор:
инж. ВАИНА КИСЬОВА-ИЛИЕВА
vaniakisiyova@abv.bg

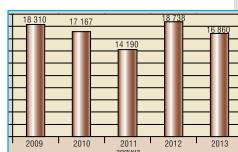
Дизайн и предпечат:
ТЕМЕНУЖКА МАРКОВА
nushkamarkova@abv.bg

Фоторепортър:
ЙОРДАН ДАМЯНОВ
jordan.damianov@abv.bg

Адрес на редакцията:

София 1303, ул. „Антим I“ №17,
тел.: 988-86-42;
тел./факс: 988-04-15.
<http://www.gorabg-magazine.info>
E-mail: gora@iag.bg
БИК ТТBBBBG22
IBAN BG39 TTBB 9400 3121 0404 50
СЖ „Експресбанк“ АД, клон София.
Печатни коли 4. Формат 1/8 от 60/90.
Броят е подписан за печат на
12.03.2014 г. Индекс 20346.
Годишен абонамент - 30.00 лева.
Отделен брой - 3.00 лева.
Опечатано - „Фатум“ ООД

Подробна информация за дейността на Изпълнителната агенция по горите може да намерите на Интернет адрес www.iag.bg

2

11

14

16

18

22

24

27

„Анкета „135 години горска служба“

Анализи: Контрол и опазване на горските територии през 2013 година

Лесозащита: Здравословното състояние на горите през 2014 година

Да се помни: Горските издания - огледалото на историята

„Лесовъдец“ - първата лястовичка

Горска политика: Стратегията за развитие на горския сектор - приоритети и алтернативи

Гост на редакцията: внучката на лесовъда Петър Беров д-р Людмила Бакрачева: Всички поколения на нашите родове са с принос към България

На корицата

Снимка Йордан ДАМЯНОВ

CONTENTS

- 2 Survey „135 years Forest service“
- 11 Analysis: Control and protection of forest areas in 2013
- 14 Forest protection: Forest state of health in 2014
- 16 Do remember: Forest editions - mirror of history
- 18 „Lesovadets“ - the first swallow
- 22 Forest policy: Strategy for development of the forest sector - priorities and alternatives
- 24 Editorial's office guest: Forester Peter Berov's granddaughter Dr. Lyudmila Bakracheva: All generations of our families are contributing to Bulgaria
- 27 Information

АНКЕТА

„135 години горска служба“

- ① През тази година отбелоязваме 135 години от създаването на централната горска служба в България. Кое, според Вас, е най-значимото дело, извършено от българските лесовъди?
- ② Кои личности и като ръководители, и като специалисти на национално или местно равнище познавате от историята и от съвремието и с какво?
- ③ Разкажете за лесовъд, от който сте се учили и е оказал влияние върху професионалното Ви развитие.
- ④ Разкажете за Ваше лично преживяване, свързано с гората/природата и професията.
- ⑤ Какво е мнението Ви за днешното стопанисване и управление на горите, и за хората, работещи в сектора?

Д-р инж. Любчо ТРИЧКОВ - директор на Дирекция „Проекти и международни дейности“ в ИАГ

①

Определено смятам, че най-значимото дело, извършено от българските лесовъди, са големите залесявания, реализирани през втората половина на миналия век. Известно е, че през този период са залесени над 1.5 млн. ха терени, в т.ч. горски територии и изоставени земеделски земи. Към това велико дело включвам и борбата срещу ерозията както чрез залесяване на цели или части от водосборни басейни, така и чрез извършването на технико-укрепителни и други мероприятия в опорени водосбори.

②

Предвaid дългия ми трудов стаж - над 33 години, от които почти 20 в горския сектор, а останалите в държавна фирма, търгуваща с горски продукти, познавам много колеги, лесовъди и като редови деятели, и такива, за които важи определението „личности“. Няма да мога да ги изброя, затова тук ще спомена само няколко от тях: проф. Иван Раев, Любен Ванчев, Лазар Кърпачев (Кърджали), Румен Калев (Варна), Пеко Панов, г-р Меглена Плугчиева, Румен Райков и други.

③

В интерес на истината моята трудова кариера започна в „Агролеспроект“, така че мога да разкажа по-скоро за проектанти, от които съм се учили. Върху моята работа в „Агролеспроект“, започната през 1981 г., колеги като Искра Кюлева, Антон Терзиевски, Йочо Поп-

ски оказаха пряко влияние. С особено чувство си спомням за г-жа Кюлева, която беше за определен период зам.-директор на Института и която, оценявайки моите качества и амбиции за развитие, ми предложи да се включвам в екипа лесоустроители, заминаващи за Алжир. Иначе като колеги лесовъди, учени и стопански деятели, от които съм се учили и които определено са оказали влияние върху моето развитие, мога да посоча проф. Виктор Донов, проф. Кунка Йорова, инж. Лазар Панев, проф. Иван Михов, проф. Константин Аспарухов, проф. Пейо Беляков.

④

Ще разкажа съвсем накратко една история от началото на професионалния ми път. Първият ми терен като специалист-проектант в „Агролеспроект“ бе в ГС - с. Черни Осъм. Както подобаваше, малдите проектанти започваха с боядисване на граници на отделли. В с. Черни Осъм се говореше за мечка стръвница в горите. Някъде след градеждневния ми опит като „проектант“, понесъл четки и бои, виждам на 50 м от себе си мечка. Тя се е изправила до едно дърво и остри ноктите си в кората му. Краката ми се ногкосиха, не знаех какво да направя - да хвърля боята и четките в джерето и да бягам или да се покатеря на дърво. След секунди размисъл прогължих храбро напред, пеейки героични песни и вдигайки много шум. Мечката ме успеши, погледна ме сякаш с пренебрежение и си тръгна в „тръс“ в противоположна посока. След известно време имах подобна случка, но с дива свиня-майка и върволица малки след нея. Посрещнах нещата по-спокойно, вече знаех, че повечето шум ще накара животните да се оттеглят.

Имам още няколко спомена от по-ранните ми трудови години, но ще отнеме много време да ги опиша.

⑤

Много интересен въпрос. Той е ориентиран по-скоро към колегите от държавните горски предприятия, тъй като те отговарят за управлението на горите в държавните горски територии.

Мога да изкажа мнение за извършеното преструктурiranе в държавния горски сектор. Най-общо смятам, че сегашният модел не е най-подходящият за условията на България. Нашата страна, нашият горски сектор все още не е узръял за разделението, което напра-

вихме. Може би най-добрият модел е създаването на Държавна агенция по горите към МС, под чиято шапка да бъдат и ДГП. Някои ще възразят, че няма разделение на контролните от управленските функции. Аз бих отговорил, че и сега министърът на земеделието и храните е принципал и на двета функционални клони в държавния горски сектор. Друга възможност е обединението на б-те ДГП в холдинг (консорциум) или друга подобна структура с двустепенна форма на управление. Това вероятно може да стане след преобразуване на ДГП по Търговския закон. Но и тук в новата структура трябва да членува най-малко изпълнителният директор на ИАГ.

Колкото до днешното стопанисване и управление на горите, смятам, че то е силно ориентирано към ползванието за сметка на другите дейности, предвидени по горскостопанските планове. Да не говорим, че е налице диференциация в заплащането между колегите, работещи в контролния функционален клон към ИАГ, и функционалния клон, отговарящ за управлението на държавните горски територии.

По-този въпрос може да се пише много и смятам, че си заслужава, ако ръководството на МЗХ и ИАГ започнат подобна дискусия.

Инж. Петър АБРАШЕВ - председател на Федерацията на синдикалните организации от горското стопанство и дървопреработващата промишленост към КНСБ

①

Макар и субективно, оценявам като най-значимо дело мащабните залесявания до края на хилядолетието и укрепяването на пороите и борбата с ерозията.

②

Трудно ми е да говоря за съвремието, затова бих споменал за хора, които трайно помня. Инж. Лазар Кърпаев - директор на Горскостопанския комбинат в Кърджали - допринесъл много аз и моите колеги да придобием административен и управленски опит. Инж. Тонка Ангелова - специалист по горски разсадници и залесяване. Работата с нея изгради у мен увереност, че може да създам и да запърда опит в тази област - създаването на нови гори. Инж. Колю Сидеров - директор на ГСК - Кърджали, е човекът, който разшири и обогати моите професионални умения в областта на дърводобива и строежа на горски пътища.

③

Като лесовъд, колега, който в началото на кариерата ми помогна да стана добър началник-участък, ще спомена инж. В. Златинов от ГС - Хасково. Той направи много, за да ме въведе в тайните на разсадниковото производство, отглеждането на млади гори и насаждения, стопанската и страничната дейност.

През 80-те години човекът, който ми даде възможност да се развия като лесовъд и ръководител, е инж. Христо Въчовски.

④

4Бих могъл да спомена две неща, които са още пред мен. През 1979 г. като млад лесовъд, по време на ребизиците на охранителните участъци в района на Хасковски минерални бани, горският надзорител Христо Станилов бе ухапан от пепелянка. Двамата с него „обработихме“ раната по всички правила и въпреки 35-градусовата горещина вървяхме около 3 км до най-близкия лечебен пункт. Там поеха лечението му и след около месец той отново бе сред нас. Това за мен, младия инженер, бе един урок, който ще помни до края на дните си. През 1979-1980 г. създавахме добра култура от червен американски събъект между селата Светлина и Сусам. Работата бе съпроводена с много трудности, недоверие от местните жители, съмнения от колеги. Щастлив съм, че тази култура има и сега, вече на около 35 г., като семенна база за региона. За такива „дребнички“ неща си струва да си в професията.

⑤

5Днешното стопанисване и управление на горите определено не ми допада. Трудно може да се говори за стопанисване на гори и управление на горско стопанство от момента, в който политиката трайно (разбирај 25 години) ръководи слушащото се в горите.

Що се отнася до хората, те в по-голямата си част са професионалисти, всеотдайни, морални, достойни хора.

Проф. г.с.н. Христо ЦАКОВ - директор на Института за гората

①

Традицията, професионализъмът и приемствеността в лесовъдската практика и наука, въпреки безкрайните преходи на обществото. Ветрозащитните горски пояси, зелените планински оазиси, интуицията за екологичност и вечният въпрос - що е това „гора-закрилница“ (днес - вода, въздух, социум от хора-лесовъди, с верен поглед в бъдещето).

②

В бързея на времето като въглени от пепелта блестят имената на акаи. Мако Даков - български ръководител на Националния горскопромишлен комплекс, с неоценен принос за възстановяване на горския фонд, задграничния дърводобив, преподавател и учен; ст.н.с. к.с.н. Васил Серафимов - основател на българската горска хидрология, общественик, скромна и обаятелна личност, заслужил лесовъд; учен-лесовъд първи разряд Тома Захарiev - рабочел за горско опитно дело, възрожденец-мечтател; инж. Янко Узунов - ръководител на Районните дирекции в Пазарджик и Пловдив, пръв директор на Техникума по горско стопанство

„Христо Ботев“ - Велинград, заслужил лесовъг.

③

Инж. Иван Цаков - баща ми, лесовъг; инж. Сава Нешев - лесовъг-енциклопедист, учител-педагог, авторитетикона, директор на Техникума по горско стопанство „Христо Ботев“ - Велинград; ст.н.с. I ст. к.с.н. Кръстан Кръстанов - учен-андроцит, с богат жизнен опит, с принос в областта на горската таксация и модерното лесознание; г-р Желязко Георгиев - символът „Агролеспроект“.

④

Професионализмът на един техник-лесовъг, осмелил се да промени хода на сукцесията в еловата гора (поддържан резерват „Керсенлика-Ардашълъка“ в Комелска планина), уволнен и забравен - написах „Примечка за гората“ (в. „Българска гора“, бр. 4, 2006 г.)

⑤

Живеем в странно време - объркано като кукувица предъдва, с отломки от близкото минало за златния горски век и с неясна визия какво ще бъде утре! Нека не гадаем - да работим в полза на горската екосистема. Трябват ни не само тези-антитези, а сантези. Имаме спорове, различни сме, но това, което ни обединява, е по-значимо: зелената перла - гората на България, га я има и след нас.

Гл. ас. Евгени ЦАВКОВ - Лесотехнически университет

①

Много са значимите дела, извършени от горската институция в България. Ако трябва да степенувам, то ва са: възникването и развитието на горското дело и образование у нас - започва като възстановяване на опустошената ни природа и овладяването на поройните земи и е героизъм на лесовъдите, с който трябва да се гордеем; 1925 - годината, записана със златни букви в аналите на горската ни история, защото са направени първите крачки на висшето лесовъдско образование у нас, излиза прогресивният Закон за горите, за първи път се отбележава Седмицата на гората; 1933 г. - обявяването на първите защитени територии у нас по същия закон, заслуга за което имат лесовъдите!

②

Възхищавал съм се на професионализма и майсторското перо на Тома Захариев, на безкористното отношение към гората и веществата на управлението на инж. Димитър Загоров и Стефан Синицирски. Това са хората, които се опитваха да ни обяснят, че „равните на културата за една нация е отношението ѝ към горите“!

Трайни спомени са оставили у мен лесовъдите Йордан Минков и Илия Радков. А от професионалните ми кон-

такти - лесовъдите Къню Кънев от Старо Оряхово, Димо Кънев от Граматиково, Дико Патронов от Бургас и Венелин Радков от Костинброд, чиито дела и сега можем да видим в прекрасните събоди гори на Източна Странджа.

③

Незабравими за мен са срещите с нашия професор по дендрология Недялко Делков, който ме е научил на тънкостите в преподавателската работа и академично-то отношение към студентите.

④

Проф. Иван Добринов казваше, че много хора ходят в гората, но малко хора „виждат“ в нея. Лесовъдите са тези хора, които могат това.

За мен като дендролог всяко посещение в гората из различни краища на България е едно постоянно откриване на нови и непознати неща. Като лесовъг имам незабравими случаи в Странджа. Емоционално преживяване за мен е участието ми в избора и посещението на различни типове гори за подготовката на музея „Горска сбирка“ в с. Граматиково в експозиция на лесовъдите Дико Патронов и Петко Нанчев.

Образът на Странджа е събодата гора, обвита с тайнственост и мистериозност. Силно въздействие на гората, макар и косвено, има в нестинарските танци в Странджа, където огънят на жаравата е задължителен от дъб.

⑤

Великата книга на природата е открита пред всички и в тази книга досега са прочетени само първите страници. Необходима е по-серийна подготовка на бъдещите ни лесовъди както теоретична, така и практическа. Смятам, че имаме добър опит, но на лесовъдската колегия липсва самостоятелност, а не постоянно вмешателство в нейната работа и бюрократизиране на управлението ѝ.

Инж. Васил ПУРОВ - директор на РДГ - Кюстендил

①

Значимите дела на лесовъдите са масовите залесявания, в които държавата е влагала огромни инвестиции. В реализирането на тази мащабна дейност след средата на миналия век са ангажирани хиляди българи. Има региони в България, които са преобразени. Тези дейности са довели до повишаване на авторитета на българските лесовъди в страната и в чужбина. Възпитателният природозащитен ефект на обществото от тези масови кампании е несравним със сегашните харчения на пари за природолюбие.

②

Йордан Митрев е пионер в налагане на лесовъдството и е оставил трайна следа със създаването на сажа-

дения, които се стопанисват от поколения лесовъди над 100 години. Дончо Петров, с когото работих в ДЛС „Осогово“, бе лесовъг, чието поведение бе на границата на човешките възможности за отговорно и професионално отношение към българската гора. От признателност за делата му след неговата смърт поставихме гранитния му лик в участъка, в който оставил много добър лесовъдски и човешки пример. Ще спомена и Владимир Божилов, горски надзорител с 52 години трудов стаж на един охранителен участък. Той бе истински лесовъг, макар без лесовъдско образование. Много са колегите, които заслужават внимание и признателност.

③

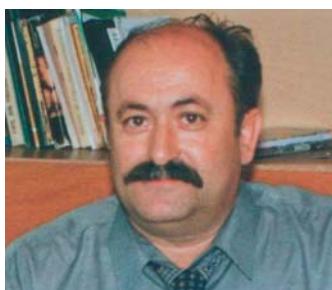
Личните преживявания в работата ми са много, случвало ми се е какво ли не, има всичко и от всичко по много - епично, драматично, комично и т.н. Повече са хубавите неща, защото имах и имам щастливо да работя в екипи от отговорни професионалисти. Но тази тема изисква по-дълго писане.

④

Започнах работа в горите през 1985 година. Помня ентузиазма и самочувствието на тогавашните лесовъдни. Това го няма днес. Вероятно и лесовъдският ентузиазъм, както на всички живи същества на тази планета, е подчинен на цикличността. Той се беше родил от поколението на Йордан Митрев, в нашето поколение дозря и умря. Мисля си, че вече може би се е родил новият лесовъдски ентузиазъм, но не може да бъде разпознат, защото се разделява между крайната комерсиалност и липсващия идеал. Оптимист съм, работя с млади колеги, в които виждам енергия и търсене на реализация в професията. Вярвам, че новото време ще е добро за гората и колегите, които се отдават на лесовъдската професия, защото водата и кислородът са вече проблем за планетата ни.

⑤

Поздравявам всички колеги!

**Инж. Иван ВАСЕВ - директор
на Тополово стопанство - Пазарджик**

①

Мащабното залесяване и укрепяване на пороите. Създаването на високопродуктивно и интензивно тополовъдство. Обособяване на централизирано производство на тополов размножителен и посадъчен материал с автентични наследствени качества от ценни клонове на строга научна основа, което осигури залесителната дейност с тополи в национален мащаб.

②

Akag. Mako Dakov, който спасява българската гора чрез провеждане на далновидна политика в управлението на горите, проф. Цанко Цанов - допринася за разпростран-

нението и развитието на интензивни култури у нас, Николай Димитров - един от създателите на Тополово стопанство в Пазарджик.

③

Проф. Боян Захариев, проф. Христо Сураков, инж. Стамен Димитров - интелигентни, културни, морални лесовъди, истински професионалисти.

④

Възхитен съм от това, което ни показва колегите в щата Орегон, САЩ, на 21-а сесия на Международната комисия по тополите. В полупустинни райони са създадени 10 000 ха тополови култури, снабдени със системи за кандове напояване, сечта се извършва при турнус 6 години, със среден диаметър на дърво 30-35 сантиметра. Имам мечта и у нас, тъй като разполагаме с по-добри почвено-климатични условия и висококачествен размножителен материал, да създаваме такива краткотурнусни насаждения.

⑤

Повече морал в системата на горите и повече професионализъм в създаването на интензивните култури, защото тополата е един от най-доходоносните, природосъобразен и бързорастящ вид, неслучайно наречен „благословено дърво с блестящо бъдеще“. Именно в условията на тежка икономическа криза създаването на тополови култури може да се окаже една от най-рентабилните инвестиции. Залесяването с тополи, което е „по джоба“ на всеки мислещ собственик, направено на подходяща почва, съгласно изискванията, възвръща многократно вложените средства за период от около 15 години.

**Инж. Никола КАВАРДЖИКОВ -
главен експерт по възобновяване
на горите в РДГ - Пловдив**

①

Според мен най-значимото дело, извършено от българските лесовъди през цялата 135-годишна история от началото на създаването на централната горска служба до днес, е живият паметник, оставил от плеядата лесовъди през годините, започнал от укрепяването на пороите, продължил със създаването на огромните по площ нови гори на територията на цялата ни страна.

Това, което са оставили поколенията лесовъди преди нас - от 20-50-те години на миналия век, най-вече в укрепването на пороите, както и след 50-те години в залесяванията, заслужава нашето дълбоко уважение. Една от големите истини, която малцината знаят, според големия българин, писател и лесовъг - акад. Николай Хайтов, е, че по количество изкуствено залесени площи на глава от населението България е на първо място в света за периода 1934-1974 година. Ние, лесовъдите, често споменаваме с гордост какви

непроходими гори е имало на територията на България - наречени още от рицарите *Magna silva Bulgarica*. Не е широкоизвестен обаче фактът, че в много по-късни времена - през XIX в., нашата природа е пострадала от човешка намеса и територията на горите е спаднала драстично до такава степен, че страната ни е заприличала на опороена пустиня. Причините за това са в опожаряване на огромни масиви с цел освобождаване на нови площи за паша на непrekъснато увеличаващите се стада от добитък. Другата причина са усилените сечи за строежа на турския флот и жп линията за Цариград, безконтролните сечи на дърва и дървен материал, тъй като ползването е било свободно и неограничено в турската феодална империя. Поради тези причини в китната до XIX в. българска страна започнали да действат пороци, които опустошавали плодородни долини и разрушавали села и градове, цели индустрии като розопроизводството са били застрашени от фалит. Това е наложило по молба на българското правителство от Франция да бъде поканен един от най-добрите френски лесовъди Феликс Вожли, с което се поставя началото на техническото укрепяване на пороите и борбата с ерозията у нас, като в Казанлък е организирана първата служба за борбата с ерозията.

След 40-те години на XX в. държавата влага много средства за укрепяване по технически проекти (в т.ч. и водосборите на язовирите) и залесяване на големи обеми нови гори. Имало е години, когато залесяването в страната е достигало до 900 000 гка за година и така през тези десетилетия от втората половина на XX в. са създадени над 15 000 000 декара.

②

В началото на миналия век свети с ореола си едно велико име - Петър Манджуров. Патриот и революционер, той е участвал в борбата за освобождение на Македония. След разгрома на Илинденското въстание той постъпва като ръководител в още неоткритото официално Бюро по укрепяване на пороишата и залесяване в Казанлък. Вожли назначава Манджуров за заместник, а после го изпраща да следва лесовъдство в Нанси, Франция, през 1907 г. със стипендия от министерството на земеделието. Връщащи се у нас през 1909 г., той работи с Вожли до заминаването му през 1911 г., след което оглавява новооткритата секция в Карлово. На тези територии, както и в Клисурско, Розинско, по-късно Станимашко, Кричимско, и на много други места из България под негово ръководство са изградени баражи и системи от баражи, чрез които са укротени пороци, а във водосборите им са направени първите залесявания. Мисля, че Петър Манджуров е охарактеризиран най-добре от самия себе си с една своя фраза, която е поставена и на паметната му плоча край Калофер: „На служба по залесяванията и укрепяване на пороишата аз гадох всичко, което може да даде една отделна личност. Сега към края на живота си, когато се връщам назад и правя преценка на своето минало, имам съзнанието, че изпълних своето предназначение като човек, гражданин и лесовъд“.

③

Колкото до личности, които съм срещал в трудовия си път и съм се учи от тях през годините, те са много. Най-напред е този, при когото съм започнал работа в ГС - Крумовград - инж. Симеон Гурбалов - голям ръководител и лесовъд с широк размах на действие. По това време - след 1982 г., Крумовградското горско стопанство беше най-голямото по площ в България - над 62 000 ха, с пет горскотехнически участъка. Заварих едно от най-обемните залесявания в цялата страна - с

зодишен план на стопанството от над 6000 гка и на ГТУ по над 1000 декара. Това е първата ми и може би определяща школовка в кариерата. Започнал съм стажа си като пом.-лесничей към участък, след това - лесничей по АКД към стопанството и в края на работата ми в това стопанство - като началник на ГТУ. Друг колега от това стопанство, който също искам да спомена с почит иуважение, е началникът на ГТУ „Черничеvo“ - техн. Христо Янев. От Кърджалийската лесовъдска школа колегите са много и тези, които ще спомена, пристрастно, разбира се, са дали най-много от себе си за залесяването в този край, за който американският колега Джерал Грей - вицепрезидент на „Американ Форест“ каза: „Само фактът, че местните лесовъди в продължение на четири пет десетилетия са успели да преъбрнат Pogonите от Аризона в Калифорния, създавайки почти 2 млн. гка нови гори, е достатъчен да ги включат във всички учебници по лесовъдство“. Това са инж. Вълчо Василев, инж. Лазар Кърпачев, инж. Колю Сидеров, инж. Кирил Христов, както и много други колеги от стопанствата, отдали сили и умения за създаването на нови гори в Източните Pogonи. От това дело е възхищен и инж. Майкъл Гарфорд - пратеник на Световната банка за проучване на дейността по борбата с ерозията и залесяването.

След преместването ми на територията на РДГ - Пловдив, личностите, като ръководители и специалисти, с които съм работил и които са оставили добра съпоминка, също са доста. Това са инж. Тони Лилов, инж. Георги Арнаудов, инж. Христо Петричев, инж. Мехмед Велият, както и много други колеги от Регионалната дирекция и стопанствата. Винаги има риск да се пропускат някои от колегите, така че моля да бъда извинен. В прискорбие си дейност по залесяването, където е преминал почти целият ми трудов стаж досега, са ми помогали много и ръководителите на този сектор в Регионалните дирекции в Кърджали и Пловдив - инж. Георги Кацаров и инж. Илия Велчев.

④

Често ми се случва да преживея едно свое удоволствие, вършайки работата си в различни части от дирекцията, в която сега работя. То е съврзано със създаването през годините горски култури. В цялостния процес от производството на фиданки, тяхното изваждане и съхранение, огледа и почвоподгответвата на обектите за залесяване, самото залесяване, както и технологията по отглеждане на създаваните култури до самата им инвентаризация има голяма доза притеснение. Разбира се, че се допускат и грешки на всички нива при този процес, тъй като стара истината е, че само този, който не работи, няма как да сгреши, но е важен крайният резултат.

Несравнено е обаче удоволствието, което изпитвам, преминавайки след години покрай, а най-вече през култури, създавани от колегите, но и с частична твой принос. При предишните посещения по стопанствата често съм се опитвал да провокирам мисленето на колегите си в тази посока, разпитвайки ги за състоянието на тази или онази горска култура, отдавна излязла от инвентаризация. За съжаление поради вечната липса на средства тогава все нямаше пари за извършване на осветления, а на много места те бяха наложителни.

На територията на РДГ - Пловдив, е постигнат, смея да твърдя, голям успех през времето, когато съм работил тук в усвояване чрез залесяване на опожарените през годините площи, а те никак не са малко. По мои груби сметки след 1990 г. тези площи са

почти 20 000 гекара.

⑤

При сега действащия Закон за горите (от март 2011 г.) може би като цяло се отчита някакво подобрене в опазването на горите от нарушения във връзка с институционалното отделяне на контролните от стопанските функции.

В лесокултурната дейност всички мероприятия - от семедобива до извършването на сечи без материален добив, са с чувствително занижени обеми, като разсадниковото производство и залесителната дейност може би се намират в най-ниската си точка досега като количества, а за съжаление и като отношение към този вид работа.

Необходима е реална промяна в реинвестициите в горите, което е декларирано като смисъл на новия Закон за горите.

Инж. Фикри РАМАДАНОВ - директор на РДГ - Кърджали

①

Завършил съм лесовъдство през 1979 г., когато се отбелязваше 100-годишнината от създаването на горската служба в България. Тогава не си давах сметка с каква професия се захващам. В средния курс изучавах „Озеленяване“ (сега „Ландшафтна архитектура“) в Техническата по строителство и архитектура в Пловдив. Пъртят наматък беше ясен - ВЛТИ - София, само че в специалност „Горско стопанство“. Тъй като израснах на село, в Родопите, имах представа от залесяване, окопаване на фиданки в наредените тераси, изсичане на издънки за осветляване на залесените фиданки. Наблюдавахме родителите как вършат това, а в по-горните класове ходехме да им помагаме през пролетните ваканции.

Започвайки работа, нашето поколение имаше шанса да участва в едно грандиозно дело за създаване на нови гори. Сега, 35 години по-късно, можем с удовлетворение да кажем, че благодарение на професионализма на българските лесовъди съществено се промениха видът, състоянието и запасът на нашите гори. Укротени са стомици порои, залесени са милиони гекари голи и опороени планински склонове. Само в района и териториалния обхват на Кърджалийската дирекция са създадени над 1 100 000 гка нови гори. Мисля, че постигнатото е основание за гордост за колегията и израз на достойно изпълнен щълк към обществото.

②

Съдбата ми отреди да работя в две горски стопанства, едно ловно стопанство, в централно управление на държавно предприятие и в регионална дирекция на горите. Това ми дава възможността и удоволствието да споделям трудовия делник с прекрасни специалисти, професионалисти в своята област. Имената им не биха се побрали на цяла страница в уважаваното от

всички нас прекрасно списание „Гора“. Затова ще си спестя изреждането им. Искам обаче, възползвайки се от предоставената възможност, да им благодаря за даденото колегиално рамо през годините, за безрезервната подкрепа, да им пожелая здраве и творчески успехи в бъдеще.

③

Без да се замислям, бих посочил Дико Диков - първият ми директор при започване на работа като млад специалист в Горското стопанство в Кърджали. Той не е завършвал университет, беше техник-лесовъд. С годините беше напрупал огромен професионален опит и знания. Изключително достоен човек и уважаван ръководител, един от доайените на залесителното дело в Източните Родопи.

Пог него ръководство в поверения ми горскотехнически участък ежегодно залесявахме над 5000 гка нови гори в изпълнение на техническия проект за укрепяване на бреговете на яз. „Кърджали“, изградихме най-големия баражд в Източните Родопи във водосбора на Кьош дере, подготвихме и участяхме в изграждането на уникалната - дълга 23 км, биологична корекция на р. Перперек. В района на с. Комунига бях аклиматизирани първите муфлони - внос от Чехия, които послужиха за обособяване през 1985 г. на Държавното ловно стопанство „Соколите“, а след това и Държавното ловно стопанство „Женда“. Бай Дико, светла ми памет, вече не е сред нас, но трудът му е видим и запомнен.

④

Някак не е лесно след толкова години служба човек да се концентрира върху конкретно преживяване, свързано с професията. Тъй като емоционално най-дълго, повече от десет години, съм се занимавал с ловностопанска дейност като ръководител на ДЛС „Женда“, оттам са и най-силни спомени.

Беше в първата ми година като директор. Тогава стопанството се разпростираше на площ от 12 000 ха, на стръмни терени, трудни за дърводобив, затворени басейни, без пътища, и ползване 8500 м³, главно технологична дървесина и дърва за огрев. Приходите на стопанството се формираха главно от ловностопанска дейност.

В началото на лятото със страшна сила завала пороен дъжд, който нанесе огромни щети на пътната мрежа. Напълно унищожен беше пътят, изграден от стопанството и свързващ ловния дом с асфалтовия път Кърджали-Пловдив. Отнесени бяха десетки водостоци и съоръжения. През пролал бяха ангажиментите ни към договорените групи за организиран ловен туризъм. Стопанството нямаше ресурс да се справи със собствени сили с този проблем.

С колегите решихме чрез община Черноочене да се обърнем за помощ към Постоянната комисия по бедствия и аварии на Министерския съвет.

За няколко дена извършихме пълна инвентаризация на щетите и разчет на необходимите средства. Подготвихме документацията и успяхме да осигурим необходимия финансов ресурс. До края на лятото всичко беше възстановено. Влязохме в нормален ритъм и приключи хме успешно стопанската година. Впоследствие разбрах, че сме първото стопанство от системата на горите в региона, успяло да осигури средства за дейността си от този фонд.

⑤

Безспорно финансовата и икономическата криза влияят негативно и на горския сектор. Времето налага адекватни решения за справяне с проблемите пред него.

Смятам, че горското ведомство разполага с необходимия кадрови потенциал от ръководители и специалисти за успешно управление и стопанисване на горите.

Инж. Александър АРСОВ - Ветеран лесовъд, дългогодишен служител и ръководител В централното горско ведомство

①

Много са делата на лесовъдите, чиято значимост на съответен етап от историческото развитие на горския сектор в нашата страна трябва да се отчита и признава. Две са, според мен, най-значимите постижения на лесовъдите, които допринесоха към края на 80-те години на ХХ в. България да получи международно признание като коренно преобразена страна и привлекателна туристическа дестинация. На първо място са машабните залесявания от 50-80-те години, обхванали цялата територия на страната, и всеобхватните комплексни мероприятия във водосборите на десетки язовири, съчетани с подходящи технико-укрепителни съоръжения. Вторият със същата значимост подвиг на лесовъдите е целенасочената дейност за провеждане на система от мероприятия за запазване на съществуващите гори. От многото целесъобразни дейности в тази насока заслужава внимание решението на министър проф. Мако Даков да се организира на концесионни начала добивът на дървесина на територията на Република Коми. Това допринесе да се ограничи и нормализира ползването на нашите гори.

②

Те са много и за периода, през който работят, изявата им е най-значителна. За началото на ХХ в. това са Стоян Брънчев, Димитър Загоров и практикът Йордан Митрев, които по свой начин са пример за подражание.

От по-късното поколение, на което съм частично и съвременник, на национално ниво е министър Мако Даков, който от едно управление към Министерството на земеделието успя да изгради мега-министерство на горите, горската промишленост и околната среда. Следващото име е инж. Стамен Димитров, който се утвърждава като голям професионалист и създава цяло направление с високопрофесионални специалисти по горското стопанство, които определяха облика на министерството.

На регионално и местно ниво от многобройните заслужили ще посоча инж. Янко Узунов - началник на Окръжното управление на горите в Пловдив - специалист с висока ерудиция, утвърден управленски опит и авторитет, и инж. Йордан Минков - регионален директор на горите във Варна - образец на истинско лесовъдско майсторство и лично присъствие. Пример за научни и новаторски търсения в отрасъла са инж. Стефан Спасов

от Горскостопанския комбинат в Пазарджик, инж. Димо Кънев от РДГ - Бургас, инж. Йордан Русев от РДГ - Варна, инж. Лазар Кърпачев и инж. Вълчо Василев от РДГ - Кърджали. Помня ги и с човешкото отношение към началници и подчинени, с високия професионализъм и се-бераздаване за доброто на българската гора. Уверен съм, че със своето поведение и пример те са допринесли за израстване на десетки свои последователи. От съвремието бих посочил за пример инж. Петър Заяков - директор на РДГ - Стара Загора, който с принципното отношение към проблемите на горския сектор и умението да ги отстоява доказва своята професионална идентичност.

③

В най-ранния етап на моята работа положително влияние ми оказа инж. Янко Узунов, който е пример за управленски умения и подход, така необходими за всеки, който е гръзнал да се изгражда в професионална и ръководна дейност.

На по-късен етап това е инж. Стамен Димитров, който знаеше как да подходи индивидуално към подчинените си и да изисква максималното при изпълнение на служебните задълженията. Грижеше се за повишаване на професионалните възможности и придобиване на уменията за бързи и самостоятелни решения и контрол при изпълнението им. Самият той беше пример за смели, бързи и самостоятелни решения.

④

Беше лятото на 1983 година. Върнах се от поредната семична командировка. На бюрото си намерих в. „Работническо дело“ с отбелязана статия и с резолюция на първия зам.-министър инж. Иван Груев „за отговор в срок“. Взех „Марица“-та (пишеща машина) и върху през почивния ден подготвих отговора.

От статията се сипеше огън и жупел по адрес на горското ведомство и лесовъдите, които бяха обвинени в саботаж при овладяване на Космоса, защото ограничавали пашата на кози в горите и лишавали от храна (козе мляко) космонавтите. И още какво ли не - пилеене на финансово средства за разкопаване (подготвка) на почвата, а това козите, бродейки из горите, безплатно можели да вършат с острите си конута, и за т. нар. от лесовъдите „отглеждане на младите насаждения“, коетонакозите без пари правели, подкастрайки короните при паша. И още много нелепи клевети.

В понеделник се явих при началника на управлението инж. Ст. Димитров с вестника и отговора, който написах на един дъх. Прочете и без забележки ми го върна с указание да го занеса на зам.-министъра инж. И. Груев за подпись. На въпроса защо аз да докладвам, а не той, каквато бе практиката, инж. Димитров посочи резолюцията, която бе написана директно към мен. За мен беше важно, че той одобри текста без забележки, и бегом се отправих при зам.-министъра за подпись, за да мога лично и без забавяне да предам отговора в редакцията.

Зам.-министърът, след като прочете текста, тръсна ми се, че ако го подпиша, „утре и мен, и него няма да ни има тук“. Нареди ми да преработя отговора в по-мек тон и с обещание, че ведомството ще вземе предвид от правената критика и ще набележи мерките в тази насока.

Подготвих мижавия нов отговор и в ръка с първия, мой, вариант отново съм при зам.-министъра. Помолих го да сложа моя подпис под първия текст, който защитава престижа на ведомството и колегията, и декларирах, че съм готов да понеса лично отговорността. „Ако на теб не ти е скъпо мястото, на мен моето е скъпо“ - каза той и подписа втория вариант. А аз побързах в

редакцията, където ме чакаше дежурния на броя. Така в пресата намери място унизителният отговор, които предизвика недоволството на колегията, най-ясно изразено от ръководството на РДГ - Кърджали, на което се наложи да показвам вдада текста.

⑤

На години съм и с опит, които ми позволяват да нарека днешното стопанисване и управление на горите в стила на шона: „Е на такова чудо нема!“.

За да изляза от кръга на шегата, ще маркирам няколко основни неща, които дават основание за тази негативна оценка, а именно:

- мероприятието „отгледни сечи - осветление и прореждане“, затова че няма материалиен добив, с които да се покрият вложените разходи, не се провежда. Лесовъдите трябва да помнят, че тези мероприятия са основата на ранната селекция и условие за бърз растеж и устойчивост на горските насаждения;
- санитарните сечи не се водят пак от съображения за ниска финансова ефективност, а ако се провеждат, са ненавременни и лесовъдската ефективност от тях е ниска;
- не се инвестира в изграждане на пътна инфраструктура, въпреки наличието на финансови капитали, а за ремонт и рехабилитация на съществуващи, които водят до териториите с нови пътища, средства не се предвиждат;
- липсва регулаторна политика, която на базата на финансово лостове да постигне еднаква икономическа зависимост на отдалечените от консумативни центрове на дървесина горски стопанства или техни територии (участъци). Поради това в отдалечените територии не се провеждат в необходимите обеми мероприятия.

Надявам се, че и днес има изявени специалисти, но тяхната работа се заглушава от преобладаващите негативни действия на много управляващи.

И все пак съм оптимист - гората е търпелива и очаква заслужената отплата.

**Инж. Заварин ГАГОВ -
директор на ДГС - Малко Търново**

①

Оценявам по достойнство усилията и ентузиазма на първите лесовъди в свободна България за последователните им действия и усърдия при обявяване на службата по горите в далечната 1889 г., най-вече за неотклонната и последователната работа през годините. На второ място, бих отчел приноса на тези лесовъди за защита за българската природа и гора. Излишно е да припомням, че първите природни резервати у нас „Горна Еленица - Силкосия“ в Странджа и „Парангалица“ в Рила са обявени през 1933 г., а процедурите за това са започнали значително по-рано - още през 1928 г., далеч преди учредяването на Българското дружество

за защита на природата.

Не на последно място поставям масовите залесителни и противоерозионно-укрепителни дейности в началото и средата на ХХ век.

②

Ще се огранича да спомена някои, които не са вече между нас, защото много са колегите с траен принос и заслуги към българското лесовъдство и горскостопанска практика. Има и друго съображение - живите, които сега са „активни ветерани“, все още работят върху нещо, заложили са опити, изследвания и т.н., така че те имат още какво да кажат и оставят след себе си. С тази уговорка ще започна с ааг. Мако Даков като ръководител на горското ведомство в най-успешните години за горите на България, известен на поколения лесовъди, уважаван учен в БАН и преподавател във ВЛТИ - София. Имах удоволствие да слушам последния цикъл от неговите лекции по лесовъдство през 1978-1979 година.

С прекрасни спомени съм от преподавателите проф. Боян Захарiev (горски култури), проф. Никола Ботев (ловно стопанство), доц. Желез Дончев (гендрология) и други.

Когато съм маркирал през лятото като ученик, е останал като пример на достолепен образ на директор ръководителят на ГС - Ракитово, инж. Никола Раиков, изключително културен, с благородно изльчване, уважаван лесовъд.

След студентската скамейка постъпих по разпределение в Чепеларските гори на Смолянския горскостопански комбинат, откъдето имам незабравими спомени за колеги и ръководители.

Не бих пропуснал тогавашния главен директор инж. Цвятко Присадов - изключително скромен, истински асък, който отиваше в командировка в централното управление в София, като вземаше блак от Пловдив и се придвижваше като обикновен пътник. Един също незабравим ветеран - инж. Никола Карагьозов, дългогодишен директор и лесничий в ГС - Чепеларе, от когото научих що е „куртоазия“. Незабравими спомени имам и от инж. Богдан Богданов - дългогодишен експерт по стопанисването и по-късно зам.-председател в централното ведомство в София.

От Бургаския район, където продължих своя трудов път, помня първите ми срещи с инж. Никола Костов, известен тогава като „цар Костов“ - една истински сила на ръководна личност. В началото на 80-те години той оказа чувствително влияние в горската политика по преструктурирането на горския сектор. Не бих пропуснал инж. Пейо Пеев - експерт по стопанисване в ГСК - Бургас, инж. Димитър Атанасов - директор, и инж. Петър Дърмонев - зам.-директор на ГС - Бургас, както и инж. Никола Ценов - дългогодишен директор на ГС - Царево. Всички споменати колеги от „старата генерация“ са били отзивчиви към младите с много полезни съвети и винаги готови да помогнат.

③

Вярвам, че всеки лесовъд от практиката пази спомена си за първия работен ден, месец и година. Още по-вече, ако стартият е успешен, какъвто бе случаят с мен. През май 1980 г. по разпределение постъпих в ГС - Чепеларе, на длъжност началник на ГТУ. Директор тогава беше инж. Андон Грибачев, а впоследствие - инж. Димитър Джамбазов, понастоящем пенсионер. Инж. Джамбазов дълги години беше ръководител на Горските стопанства в с. Хвойна, Чепеларе и Асеновград. От него съм получил първите си професионални и житейски уроци за практическа работа. Като бивш спортист, тежкоатлет и републикански шампион в юно-

шеска възраст, той ме изумяваше с поддържана физическа форма, издръжливост и работоспособност. Имаше стриктен режим, като започваше от 4 ч. сумерката с физически упражнения, които включваха бягане на стадиона най-малко осем обиколки. Следваше серия от натоварвания с щанги, гирички и други уреди, бърз душ и пътуване с автобус от Асеновград до Чепеларе за около час. Той се явяваше преди 7 ч. за оперативното разпределение на работниците и служителите пред сградата на стопанството.

Ежедневно се посещаваха бригади по обекти и докамо пътувахме с джип „ГАЗ - 69“, се съгласуваше маршрутът на пешия преход. Джипът ни оставяше в някоя местност и пешият преход включваше посещаване поне на три бригади с общо изминавано разстояние до 15 километра. Срещата с джипа беше на нова точка и оттам прибиране в службата, а инж. Джамбазов след края на работното време отпътуваше с автобуса до Асеновград. Винаги в него ме е удивлявала енергията, оперативността на решенията и хъсът да си свърши работата за плана на стопанството на всяка цена.

④

Неизчерпаем източник на слuchки и емоции са ловните излети особено при груповия лов, но това е друга тема.

Ще ми се да предам чутото за един нашумял в последните години местен обичай, провеждан в „живото“ все още странджанско село Бродилово, който разделя общественото мнение и скандализира природозащитните организации. Става въпрос за т. нар. тричане на кучета на Сирни заговезни в началото на пролетта.

В минали времена селото било разположено в дълбоките дебри на Странджа планина. Жителите му се занимавали основно с животновъдство. Стадата пашували в далечни планински местности. Очарят се грижел за стадото в по-голямата част от годината, но когато се налагало да се прибере въкъщи за вечер-две, търсил някой заместник и при тръгването си давал команда на кучетата да пазят стадото от хищници. Обучените кучета изпълнявали команда, а по-младите тръгвали след стопанина си и не се подчинявали. Някои кучета впоследствие оставали в селото, а стопанинът се отказвал от тях с традиционната приказка: от това куче нищо не излезе. Тези, които се връщали в кошарама по-късно, трябвало да получат възпитателен урок, за да не се отдалечават от нея. На Сирни заговезни ги провесвали над вира, помапляли, след което на изплашеното животно му се показвал пътят до кошарама, където му е мястото да пази живата стока на стопанина.

⑤

Периодът на демократичните промени в България не е от добрите за горския сектор. Преходът от планово към пазарно стопанство се отрази негативно на горите и само фактът, че за по-малко от двадесет години (1997-2011 г.) са приеми два нови Закона за горите, е безспорна илюстрация на търдението.

За „жестоката инвазия“ към горското богатство на страната в началото на прехода ми е крайно неприятно да говоря и ми се ще този период да е отминал и забравен, въпреки че на места посегателствата от битов характер (сеч на дървесина за огрев) все още са действителност. За хората, работещи в сектора, служители и ръководен състав, периодът не бе щадящ. Множеството промени поставиха на изпитание морала и психическата устойчивост на кадрите. Някои не издържаха, както знаем. Много специалисти бяха незаслужено жертвани поради конюнктурни партийно-лобистки и групово-икономически интереси.

Като потомствен лесовъд считам, че в горите работят преобладаващо всеотдайни и предани служители, посветили съзнателните години от живота си на българската гора, колкото и шаблонно да звучи това. Ежедневният труд и грижи на тези съвестни служители остава незабелязан и неоценен от обществото, като изключим споменаването им за Седмицата на гората. Примери мога да посоча много, като се започне от участието в гасенето на горските пожари, за което в пресъобщенията се посочват много хора, но в повечето случаи горските служители се изпускат. За хората, работещи в горите, могат да се кажат винаги добри думи. От госегашните ми контакти и срещи със служители твърдо заявявам, че в преобладаващата част това са съвестни и отдавени на професионалните си задължения хора, особено от по-старото поколение.

Въпреки ниското заплащане в определени периоди основно се експлоатираше емоционалното чувство на любов и привързаност на служителите към гората. В последните години много от негативните прояви в практиката бяха породени от неудачните законови и нормативни постановки, но се приписваха на лесовъдската колегия, за което професионалистите знаят, но за широката общественост виновни за несправянето остават „горските“.

Смятам, че публичните контакти с пресата и обществеността от години са слабата страна на системата и в частност на структурите по места.

В тази посока усилията трябва да продължат и дейностите да се представят целогодишно, като се започне от началото на създаването на гората: от разсадника през залесяването до грижите и есенната инвентаризация. Както по времето на Закона за горите от 1925 г. горските инспектори са задължавани „да подготвят и организират поне една пресконференция на полугодие“ (окръжно № 1020 от 17.05.1938 г.), с окръжно от 02.06.1937 г. се поканват лесничествите и подведомствения персонал да прочетат няколко сказки пред микрофона на Радио „София“ за нуждите на селото, а с окръжно от 12.12.1938 г. се дава указание как служителите трябва да се отнасят към населението.

Цитирам един стар „Наръчен сборник“ с писма и окръжни, който е издаден през 1939 г. по поръчение на тогавашния началник на Отделението по горите, лова и рибарството към МЗДИ инж. Димитър Загоров. Авторите с пегантична последователност са събрали всички нормативни документи, писма и окръжни, изпратени до горските структури в периода 1919-1938 година. Много от тях днес звучат трогателно-санкционирано, но са показателни за равнището и административния канонитет на служителите в този период. Несъмнено те показват принципния стремеж за налагане на ред в горската администрация.

Ние, съвременниците, все още черпим дивидент от този период със силна горска администрация.

Службата по горите като една от първите администрации след Освобождението е оцелявала и се е развила въпреки политическите превратности на времето, благодарение на професионализма и развитието на добритите практики. Погледът назад в историята не е породен от носталгия или ретроградни мечти. Постскоро от осъзната необходимост да се покаже, че познаването на изминалата път и награждането на системата върху завещаните ни принципни основи на компетентност, отговорност и самостоятелност са верният път и за днешната лесовъдска колегия, за добростната служба в полза на българската гора.

Бел. рег. - Анкета „135 г. горска служба в България“ продължава. Всеки, който желае, може да участва.

КОНТРОЛ И ОПАЗВАНЕ НА ГОРСКИТЕ ТЕРИТОРИИ ПРЕЗ 2013 ГОДИНА

Инж. Димитър БАТАЛОВ - директор на Дирекция „Опазване на горите и лов“, инж. Николай ПИРОНКОВ - началник на отдел „Опазване, превенция и контрол на горските територии“ в Изпълнителната агенция по горите

Към 31.12.2013 г. Изпълнителната агенция по горите контролира дейностите в горски територии на площ от 4.163 млн. хектара. Прекият контрол в тях се извършва от 441 горски инспектори.

През 2013 г. са извършени 423 414 проверки на превозни средства, лица и обекти, свързани с ползването, преработката и търговията с горски, дивечови и рибни ресурси. За констатираните нарушения, свързани с горското и екологичното законодателство, са съставени 16 860 акта за установени административни нарушения (АУАН).

В страната са обособени 7 постоянни контролни горски пункта (КГП). Броят им през изминалата година не бе променен, като за продължителни периоди бяха организирани 2 временни КГП на територията на Регионална дирекция по горите - Пазарджик.

Констатирани нарушения

След като през 2012 г. се постигна увеличаване на броя на констатираните нарушения спрямо 2011 г., през изминалата година се наблюдава намаляване от 10 % спрямо 2012 г., или с 1878 по-малко. От съставените актове 8494 са от служители на ДГС, ДЛС и УОГС, 6072 - от горски инспектори към РДГ, 256 - от горски инспектори на ИАГ, и 1589 - от служители към общините, частни горловладелски сдружения, служители на МВР и други.

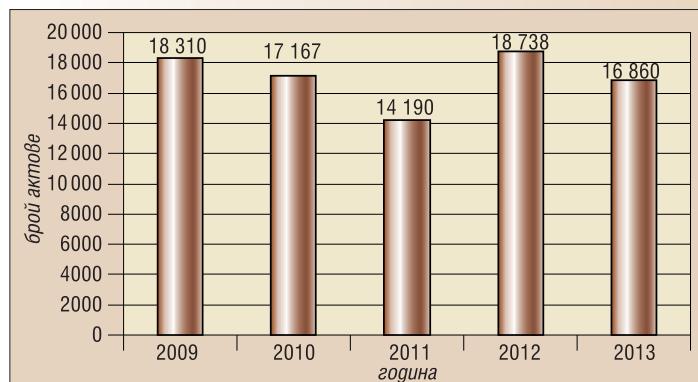
Най-много са актовете, съставени за нарушения на Закона за горите - 14 853. От тях актовете за незаконен транспорт на дървесина са 5486, за незаконен добив - 3152, за разпореждане с незаконна дървесина - 1450, и други. Съставени са също така 325 акта за нарушения при ползвания на недървесни горски продукти, 44 акта за преработка на незаконна дървесина, 7 за незаконно строителство, 41 за причиняване на пожари и 212 за други нарушения по ЗГ (по данни от Информационната система „Елица“). По ЗЛОД са съставени 403 акта, по ЗРА - 143, по ЗЛБ и ЗБР - 24, а по други закони - 177 акта.

Някои от факторите, довели до намаляването на съставените актове:

- след изменението в Закона за горите числеността на горските надзоратели в ДГС/ДЛС бе значително намалена, което допринесе за снижаване на действията за опазването и контрола в горските територии;
- опазването на горските територии с площ до 20 дка трябва да се организира и финансира от държавните предприятия, но голяма част от нарушенията се извършват именно там, а служителите на горските и ловните стопанства нямат физическа възможност и финансовия ресурс да опазват толкова много на брой, разпръснати на голяма площ, частни имоти;
- занижен е и контролът от страна на лицата, упражняващи частна лесовъдска практика за горските територии, за които са склучили договори за управление и организиране или изпълнение на добив в горите;
- невъзможността за осъществяване на ефективен контрол над издаването и ползването на хартиените превозни билети, чрез които в някои случаи се узаконява незаконно добита дървесина.

Райони с концентрация на нарушенията

На **първо място** през 2013 г. по установени с актове нарушения се нареджа РДГ - Ловеч, с 2265 акта, което представлява 13.5 % от общия брой АУАН за страната. Проблемите в района на РДГ -

Фиг. 1. Брой на съставените актове

Ловеч, си остават от години същите, обуславяни от множеството собственици на гори, добре организирана престъпна мрежа за кражба на дървесина. Пример за това е ДГС - Плевен - стопанството с най-голяма площ в страната, където са съставени 65 % от актовете в РДГ - Ловеч.

В **РДГ - Берковица**, са констатирани 1852 нарушения, което отрежда **второ място** на дирекцията. Броят на нарушенията съставлява 11 % от общия брой АУАН. Проблемите в този регион не са от вчера. Собствениците на горски територии не полагат грижи за опазването и стопанисването им. Не са сключени договори за опазване на горски територии, собственост на физически и юридически лица. Големият брой частни имоти, прекият достъп до насажденията, наличната гъста пътна мрежа допринасят за извършването на нарушения.

На **трето място** през годината се нарежда **РДГ - Кърджали**, с 1676 (10 %) от съставените актове. Наблюдава се спад в нарушенията с 9 % в сравнение със съставените актове през 2012 година. Дирекцията осъществява дейността си в районите на две териториално-административни области - Кърджали и Хасково, с преобладаващи разположени малки горски територии.

Следват **РДГ - Варна**, с 1613 АУАН - наблюдава се спад с 38 % спрямо 2012 г., като основната част от нарушенията се извършват във Варненска област - Държавните горски стопанства във Варна и Суворово.

РДГ - Бургас, с 1270 акта е на пета позиция. Нарушенията се извършват основно на територията на ДГС в Айтос и Бургас и ДЛС „Несебър“.

В **РДГ - Благоевград**, през 2013 г. са съставени 1070 акта. Налице е спад с над 30 % спрямо 2012 година. Това е най-ниското равнище по съставени АУАН за дирекцията след 2007 година.

Увеличаване на констатираните нарушения през 2013 г. се наблюдава в **РДГ - Русе** - 1149 бр., спрямо 1111 бр. през 2012 г., както и в **РДГ - Велико Търново**, с 60 бр. АУАН повече.

Издадени наказателни постановления, задържани вещи и предмети

По съставените през годината актове за административни нарушения са издадени 12 439 наказателни постановления (НП). След трудностите, най-вече в организацията при воденето на актовите преписки през предходни години, пропуските почти във всич-

ки РДГ са отстранени.

От издадените НП са обжалвани 699, или със 77 бр. повече от 2012 г., като от тях 142 бр. са отменени със съдебни решения (при 122 отменени през 2012 г.) по данни от ИС „Елица“.

От образуваните административно-наказателни преписки 186 са прекратени от директорите на РДГ, или със 75 повече от 2012 година.

Наложените парични санкции с НП са общо 1 659 709 лв., а по влезлите в сила НП са 994 277 лева. До края на 2013 г. са изпълнени наказанията по 1415 НП (11.3 % от броя на влезлите в сила), а при 21 бр. са изпълнени чрез НАП на стойност 2249.8 лева. Събрани са общо 141 314 лв. от влезлите в сила НП, което представлява 14.21 % събирамост. Наблюдава се намаляване на събирамостта, като през 2012 г. тя е била 14.55 %.

В Прокуратурата са изпратени 4936 преписки, 3337 преписки са върнати за административни производства, по 1458 няма решение. Образувани са 141 досъдебни производства. Постановени са 83 осъдителни присъди, 10 от които ефективни, докато през 2012 г. присъдите са общо 75 броя.

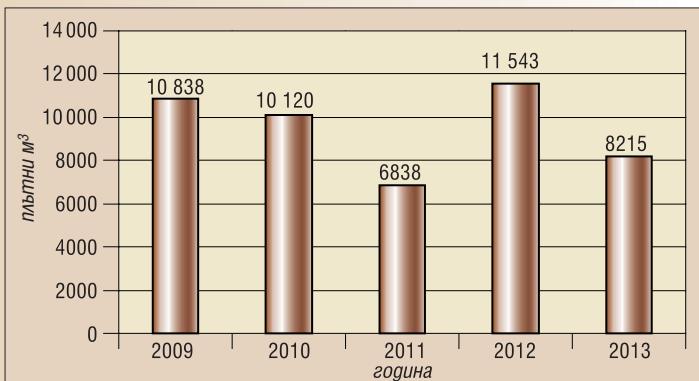
Издадени са 220 акта за налагане на принудителни административни мерки за спиране на дейности по чл. 235 от Закона за горите на частнопрактикуващи лесовъди. Отписани от регистъра за упражняване на лесовъдска практика са 16 лица.

През 2013 г. задържаната по актове дървесина е по-малко в сравнение с предходната. Най-значително е количеството при дървата - от 21 035 пр. м³ през 2012 г. на 14 818 пр. м³ (около 30 %). При задържаната обла строителна дървесина - от 1572 м³ през 2012 г. на 1200 м³. Задържаната фасонирана дървесина е 142 м³ (със 153 м³ по-малко от 2012 г.). Общо за цялата 2013 г. е задържана 8215 м³ дървесина, което е с 29 % по-малко от 2012 г., когато дървесината е 11 543 м³.

Съгласно представените данни от РДГ за 2013 г. дървесината по актове и констативни протоколи (разкрити и неразкрити нарушения) е 18 952 пл. м³.

През 2013 г. са задържани още:

- 4691 кг недървесни горски продукти, при 3679 кг през 2012 г.;
- 560 МПС (743 за 2012 г.);
- 129 коня (194 за 2012 г.);
- 697 каруци (1127 за 2012 г.);
- 388 моторни триона (493 за 2012 г.);
- 218 брадви (440 за 2012 г.);
- 921 м мрежи и 786 бр. други инструменти и прибори;
- 413 кг дивечово месо и други.

Фиг. 2. Количество дървесина от разкрити нарушения общо за ИАГ

Дейност на РДГ

През 2013 г. служителите в РДГ са извършили общо 253 458 проверки, което е 58.9 % от всички проверки, касаещи горското законодателство. Проверени са 17 677 обекта за преработка и търговия с дървесина, 14 927 обекта за добив на дървесина, 131 801 МПС, 53 243 ловци, 18 396 риболовци.

431 горски инспектори (от РДГ) са съставили близо 36 % от актовете в страната (по 13.4 на инспектор). Наблюдава се тенденция 1853 служители, назначени или наети за опазване на поверението им горски територии от ТП, да съставят незначителен брой ак-

тове за нарушения (4 акта на служител), като се търсят за съдействие служителите от РДГ.

Служителите от РДГ и ИАГ са съставили 392 акта на служители от ДГС, ДЛС, УОГС (172 бр.), общини, частни лесовъди и други лица (220 бр.), които при изпълнение на служебните си задължения са нарушили горското законодателство.

Задържани са общо 987 м³ обла строителна дървесина, 186 м³ фасонирана дървесина и 10 925 пр. м³ дърва за огрев, което представлява 81 % от общо задържаната дървесина. Освен това са задържани и 560 МПС и 12 ремаркета, 388 моторни триона, 93 оръжия, 11 рибарски мрежи и други.

Отдел „Опазване, превенция и контрол на горските територии“ от ИАГ е провел обучения на горски инспектори, експерти и зам.-директори от 8 РДГ в изпълнение на проект „Ефективно и качествено обучение на служителите от държавната горска администрация за по-ефективно и професионално изпълнение на техните задължения“ по ОПАК.

През 2013 г. са наложени дисциплинарни наказания на 37 служители, като от РДГ е уволнен един горски инспектор, трима са наказани с предупреждение за уволнение и деветнаесет - със заповедка, а останалите - с глоби и имуществени санкции.

Дейност на горските инспектори към Дирекция „Опазване на горите и лов“ в ИАГ

Горските инспектори към ИАГ са извършили над 7600 проверки, като са съставили 256 АУАН, в т.ч. 221 бр. по ЗГ, 21 - по ЗЛОД и ППЗЛОД, 1 - по ЗРА и 2 - по други закони.

Задържани са 33 м³ обла строителна дървесина, 53 м³ фасонирана, 757 пр. м³ дърва за горене, 43 МПС, 8 ремаркета, 9 каруци, 8 коне, 8 моторни триона, 390 л. м рибарски мрежи, 70 кг риба, 6 ловни пушки и други.

Данните показват, че един служител има средно съставени 22 АУАН. През 2013 г. инспекторите работиха в състав от 12 служители, организирани в 5 екипа. През годината са съставени 329 констативни протокола за нарушения, което е с 141 по-малко от съставените през 2012 година.

През годината са проведени две обучения, свързани с промените в ЗГ, ЗЛОД, ЗЛР и ЗБР и поднормативните документи.

В ИАГ няма постъпили уведомления от РДГ за склучени договори по чл. 194, ал. 3 и чл. 195 от ЗГ за опазване на горските територии, собственост на юридически и физически лица.

Взаимодействие с други институции

Традиционно най-добро е взаимодействието с МВР. Във всички регионални дирекции са проведени от 5 до 8 съвместни акции със служители на ОД на МВР по опазването, ползването, преработката и търговията с горски, дивечови и рибни ресурси, както и проверки по спазването на ЗЛОД.

В Регионалните дирекции по горите в Пазарджик, Пловдив, Бургас, Кърджали и Смолян са извършвани съвместни проверки със служители от Дирекция „Специализирани полицейски сили“ (СПС) и Главна дирекция „Граница полиция“. В някои от РДГ ежегодно се подписват и изпълняват съвместни оперативни планове за проверки със СПС.

През годината са извършени съвместни проверки с участие на представители на Министерството на вътрешните работи, Прокуратурата, регионалните инспекции по околната среда и водите, Агенция „Митници“, Дирекцията за национален строителен контрол, Изпълнителната агенция по рибарство и аквакултури, Националното ловно-рибарско сдружение, регионалните звена на Националната агенция по приходите, Изпълнителната агенция „Автомобилна администрация“, Дирекция „Инспекция по труда“ и други институции. Проверени са цехове и складове за търговия, транспортиране на дървесина с МПС, както и ловци, риболовци и други. Извършвани са проверки и с неправителствени организации.

По инициатива на РДГ са проведени заседания с кметовете на общини и представители на други ведомства, имащи отношение към опазването и контрола в горските територии.

Проведени са проверки с външни институции, в т.ч. с ОД на МВР

- Пазарджик, Държавна агенция „Национална сигурност“, Окръжен съд - Пазарджик, служители на ДГС - Белово, и РДГ - Пазарджик, в горските територии на ДГС - Белово.

Работна група от ИАГ с представители на МОСВ и ДП по чл.163 от Закона за горите, след заповед на изпълнителния директор на ИАГ, изработи задание за програмиране на софтуер, чрез който да се издават и отчитат в реално време електронните превозни билети за транспорт на дървесина, като информацията за издадените билети ще се записва на централен сървър в ИАГ.

Изработен е образец на електронен дневник за постъпилата, преработена и експедирана дървесина от обекти по чл. 206 от ЗГ, чл. 6 и чл. 13 от Наредба № 1/30.01.2012 г. за контрола и опазването на горските територии.

Основни проблеми при контрола и опазването на горските територии

- В почти всички регионални дирекции по горите на екипите с горски инспектори са наложени лимити на горивото за служебните автомобили, като на места те са много ниски и пречат за нормалното изпълнение на служебните им задължения (РДГ в Пазарджик, Ловеч, Берковица, Велико Търново).

- Много регионални дирекции по горите и изнесените им структури (офиси) през изтеклата година останаха със значителен брой незаети щатни позиции за горски инспектори (РДГ във Велико Търново, Стара Загора, Берковица, Ловеч, Бургас), като причините за това са както липса на интерес от кандидати поради ниско заплащане, така и недостатъчно средства във фонд „Работна заплата“. След законови промени отпадна и възможността за допълнително стимулиране на горските служители с процент от събранные суми от съставените от тях АУАН.

- В три регионални дирекции (Велико Търново, Стара Загора и Русе) няма формирани изнесени структури, офиси и оборудване.

- На екипите от горски инспектори в РДГ втора година не е осигурено теренно облекло, което също затруднява нормалното изпълнение на служебните им задължения и допълнително води до демотивиране на служителите.

- Служителите в ДГС/ДЛС, назначени по чл. 188, ал. 1 от ЗГ за предотвратяване и установяване на нарушения в горските територии, не са заинтересовани да следят нарушения в горски територии, недържавна собственост.

- Събирамостта на сумите по влезлите в сила наказателни постановления продължава да е ниска. Незаплащането на глобите и санкциите създава чувство за ненаказуемост и нарушенията в горите продължават.

- Налице е незаинтересованост и неинформираност на голяма част от собствениците на горски имоти за тяхното стопанисване и опазване. Това довежда до много проблеми по опазването им, което заедно с факта, че имотите са в съсобственост на голям брой наследници, затруднява управлението им и е сериозна предпоставка за незаконни сечи и кражби на дървесина.

- Регистрираните лесовъди, упражняващи частна практика, избягват да съставят актове за нарушения и не извършват вменените им по закон дейности по контрол и опазване на горските територии. Единствено в РДГ - Велико Търново, през годината са съставени 28 АУАН за нарушения по ЗГ от регистрирани лесовъди.

- В много случаи регистрираните лесовъди работят некоректно, като в изготвените документи завишават или намаляват количествата на маркираната и транспортираната дървесина. Така се узаконява крадена дървесина или се укриват доходи.

- За горските територии, общинска собственост, не навсякъде са изградени изискващите се по ЗГ общински структури за управлението им и на много места не са назначени лица с лесовъдско образование.

- Кметовете на голяма част от общините, собственици на гори, не са назначили служители, които да изпълняват функциите по опазване на тези горски територии.

- Наложително е превозните билети да се издават единствено в електронен формат, в т.ч. и от обектите по чл. 206 от ЗГ, което при навременно отчитане ще доведе до намаляване на нарушенията.

- Не е достатъчен броят на бази за съхраняване на задържани материали и вещи, както и на техника, с която да се извършва задържането и транспортирането им.

- Незаконната сеч от организирани групи - престъпление по смисъла на НК, е проблем, който трябва да бъде решен с прякото участие на органите на МВР. Това се отнася най-вече за регионите на РДГ в Берковица, Ловеч, Велико Търново и Бургас, предимно за горски територии, собственост на физически лица.

- Информационната система за водене на актовите преписки „Елица“, създадена в близкото минало, за да обслужва горските и ловни стопанства, в настоящия момент не покрива всички нужди на РДГ при водене на преписките.

Предложения за оптимизиране на дейността

- Да се изгответят нормативни документи, чрез които да се ангажират всички институции, които имат отношение към опазването на горските територии, и да се предприемат съвместни действия при опазването на горските територии.

- Да се приключи пререгистрацията на обектите за преработка и търговия с дървесина, като производствените марки на неработещите обекти да бъдат извадени от употреба.

- Да се преразгледа стратегията за функциониране на постоянните КГП, като се има предвид превантивният ефект за контрола при транспортирането на дървесината.

- Ръководствата на РДГ да предприемат по-решителни действия и да засилят контрола при дейностите в горските територии на общинските лесничейства и частните собственици.

- Да се продължи провежданата разяснятелна кампания от РДГ на собствениците на недържавни гори за задълженията по опазването на техните имоти от нарушения и защитата от пожари.

- Да се завиши взискателността към работата на служителите в РДГ, както и да се подобри тяхното финансово стимулиране. Да продължат обучението на горските инспектори, свързани с административно-наказателните разпоредби и промените в нормативната база.

- Да се насырчат държавните горски предприятия и други собственици на горски територии да организират обучения на своите служители, имащи права да съставят актове.

- Законът за лова и опазване на дивеча да се актуализира, като се включат липсващи административно-наказателни разпоредби за нарушения, описани в Правилника за прилагане на ЗЛДОД.

Приоритетни задачи и мерки

◆ Внедряване на нов модул в информационната система на ИАГ за издаването и отчитането на електронни документи за сеч и транспорт на дървесина.

◆ Продължаване и разширяване на взаимодействието между институциите за подобряване на съвместната дейност по предотвратяване и разкриване на нарушения, в т.ч.:

- промяна на Методическите указания за разкриване на престъпления и установяване на административни нарушения в горите;

- подписване на съвместни инструкции и споразумения за сътрудничество с НАП, Агенция „Митници“, МВР-КАТ, ДАИ и други;

- взаимодействие с държавни институции при опазването и контрола на ползването и търговията с дървесина и недървесни горски продукти;

- законова промяна на действащата горска нормативна база, имаща отношение към проблематиката с опазването на горските територии, както и на НК.

◆ Отразяване на проблемите по опазване на горските територии в медиите и разпространяване на положителния опит в опазването на горските територии.

◆ Търсене на административно-наказателна отговорност от дългостните лица при груби и повтарящи се нарушения на законодателството, в т.ч. завишаване на финансовите санкции.

◆ Намиране на нови форми и методи за повишаване на събирамостта на наложени глоби и санкции по влезли в сила наказателни постановления, в т.ч. ползване на частни съдебни изпълнители.

ЗДРАВОСЛОВНОТО СЪСТОЯНИЕ НА ГОРИТЕ ПРЕЗ 2014 ГОДИНА

**Инж. Стефан БАЛОВ - главен експерт по защита на горите
в Изпълнителната агенция по горите**

Резултатите от лесопатологичното обследване дават основание да очакваме, че здравословното състояние на горите през 2014 г. ще бъде същото като през предходната година. Данните от сигнализацията и лесопатологичното обследване са представени дистанционно посредством електронната информационна система на ИАГ. Прогнозите на трите Лесозащитни станции - София, Пловдив и Варна, за 2014 г. дават пълна картина на здравословното състояние на горите в страната.

От проведените лесопатологични обследвания е установено, че през 2014 г. засегнатата от вредители и повреди горска площ в страната е 946 926 дка, което е 2.62 % от площта на горите. В 256 663 дка, или приблизително 30.35 % от засегнатата площ, е необходимо да бъдат проведени лесозащитни мероприятия.

Насекомни вредители в иглолистните гори

През 2014 г. от насекомни вредители по иглолистните дървесни видове се очаква да бъдат засегнати 187 382 декара.

Борова процесионка. Засегнатата от този вредител площ е 127 514 декара. Предвидената за авиоборба през 2014 г. площ е 12 437 дка, от които 9651 дка за авиохимична и 3811 дка за авиобиологична. В сравнение с миналата година има незначително увеличаване на слабо нападнатите площи и много малко намаляване на силно нападнатите площи.

И през следващата година боровата процесионка ще бъде най-широко разпространеният листогризещ вредител в боровите гори.

Борови листни оси. От описаните за България борови листни оси с икономическо значение са 3 вида - обикновена (малка) (*Diprion pini*), ръждива (*Neodiprion sertifer*) и самотна (*Acantholyda hieroglyphica*). Обикновената и ръждивата борови листни оси нападат белоборови и черноборови насаждения, като обезлиствят по-силно по-младите култури, докато самотната борова листна оса е най-опасна за културите на възраст до три години. Не се очакват мащабни нападения. За 2014 г. за авиоборба са предвидени 17 139 дка срещу обикновена бороволистна оса, която много години отсъстваше от прогнозата. В сравнение с миналата година има значително намаляване на слабо нападнатите площи и увеличаване на силно нападнатите.

Корояди. Най-опасните вредители по стъблата на иглолистните видове. При бора това са върховият корояд, големият и малкият горски градинар и шестозъбият корояд, а при смърча - типографът и халкографът.

Предвидените площи за борба срещу корояди през предходната година са 1753 дка, а за 2014 г. - 10 805 декара.

Набелязаните мероприятия включват извеждане на санитарни сечи и залагане на ловни дървета, а за проследяване на развитието на процеса - залагане на феромонови уловки.

Не се очаква намаляване на нападенията от корояди. Най-много те ще бъдат в естествените насаждения и култури от бял и черен бор. По-ограничен ще бъде броят им в смърчовите гори. Съевременното почистване на сечищата в боровите гори е много важно мероприятие, тъй като отпадъците при сечта подпомагат развитието и разпространението на вредителите.

Болести и съхнене на иглолистни дървесни видове

Съхнене на белия и черния бор. Размерът на площите с черен и бял бор, засегнати от съхнене, е 199 670 дка, а за санитарни сечи се предвиждат 48 648 декара. В сравнение с минали години площите със съхнене на белия и черния бор са се увеличили много-кратно. Поради продължителните засушавания и много високите температури в края на 2012 и пролетта на 2013 г. съхнат обшир-

ни площи от бял и черен бор, растящи на бедни и суhi места-стения, извън ареала на разпространението им. Нашите очаквания са за постепенно затихване на процеса през следващите години и намаляване на засегнатите площи.

Съхнене на елата. При обикновената ела съхненето не е толкова силно изразено, както през минали години. Слабо засегнати са 873 декара.

Общата площ на съхнелите иглолистни през 2013 г. е над 200 000 декара.

Насекомни вредители в широколистните гори

Общата засегната площ в тази група е 365 542 дка спрямо 400 956 дка през предходната година.

Гъботворка. Най-много са нападнатите площи от гъботворка, като през последните три години те постоянно намаляват. Силно нападнатите площи през 2012 г. са 258 388 дка, през 2013 г. - 254 792 дка, а през 2014 г. - 119 934 декара.

Необходимо е да продължи мониторингът на този вредител във всички нападнати площи. Освен това в бъдеще трябва да се засили профилактиката и въвеждането на интегрирани системи за борба чрез внасяне на различни патогени антагонисти на вредителя. Употребата на ентомопатогенната тъба *Entomophaga taimaiga* в нововъзникващи и стари огнища е успешна и трябва да продължи и западред. Извършеното разселване на гъбата в много райони на страната до голяма степен ограничи разпространението на вредителя в широколистните гори.

Не се очаква нарастването на площи, нападнати от гъботворката, през следващите няколко години.

Ледомерки и листозавивачки. Слабо нападнатите дъбови насаждения от педомерки и листозавивачки са над 59 000 дка, което е с 12 000 дка по-малко от предходната година. Площите за борба не са включени в годишната прогноза, тъй като те трябва да бъдат потвърдени с краткосрочна прогноза след излизане на окончателните резултати от фотоекектори и лепливи пояси на трите лесозащитни станции.

Дъбова процесионка. Този вредител периодично напада малки участъци в дъбовите гори. За 2014 г. са посочени 763 дка слабо нападнати насаждения, като не се предвиждат лесозащитни мероприятия.

Болести и съхнене при широколистните

Съхнене на дъба. През 2013 г. засегнатата от съхнене площ при дъба е 5878 дка, а при цера - 4186 декара. За санитарни сечи през 2014 г. се предлагат 390 дка дъбови и 326 дка церови насаждения.

Съхнене на бук. През изминалата година е установено съхнене в 8479 дка букови насаждения, а 154 дка от тях през настоящата година са предложени за санитарни сечи.

Вредител	Нападната площ - дка			Необходими мероприятия - дка					
	Слабо засегнати	Силно засегнати	Всичко	Авиохимична борба	Авиобиологична борба	Наземна химична борба	Механична борба	Интегрирана борба	Санитарни сечи
Всичко насекомни вредители по иглолистните видове в т.ч.	145 045	42 336	167 382	3118	23 672	196	2786	0.00	10 807
Борова процесионка	113 177	14 337	127 514	3118	6533	0.00	2786	0.00	0.00
Бороволистни оси	12 256	17 198	29 454	-	17 139	180	-	-	-
Корояди	17 214	10 521	27 735	-	-	16	-	-	10 495
Всичко съхнене и болести по иглолистните видове в т.ч.	155 944	47 572	203 516	-	-	1	1	-	49 057
Съхнене на бял и черен бор	152 617	47 052	199 670	-	-	-	-	-	48 648
Съхнене на елата	873	-	873	-	-	-	-	-	-
Коренова гъба	-	14	14	-	-	-	-	-	-
Всичко насекомни вредители по широколистните видове в т.ч.	222 226	143 316	365 542	8222	111 712	24	-	-	-
Гъботворка	162 164	140 584	302 748	8222	111 712	-	-	-	-
Ледомерки и листоврътки	57 240	2070	59 310	-	-	-	-	-	-
Дъбова процесионка	763	-	763	-	-	-	-	-	-
Всичко съхнене и болести по широколистните видове в т.ч.	21 284	901	22 185	-	-	-	-	-	1510
Съхнене на дъбба	5775	103	5878	-	-	-	-	-	390
Съхнене на цера	4058	128	4186	-	-	-	-	-	326
Съхнене на бука	8300	179	8479	-	-	-	-	-	154
Насекомни вредители по тополите, върбите и елши	3381	1649	5031	-	-	2934	-	-	65
Болести по тополите, върбите и елшите	684	708	1392	-	-	-	-	-	99
Болести по горсколплодни	-	629	629	-	-	-	-	-	9
Повреди от дивеч и гризачи	390	687	1077	-	-	244	35	-	528
Плевелна и паразитна растителност	642	179	821	-	-	158	-	-	25
Повреди от абиотични фактори	115 684	30 384	146 069	-	-	-	91	-	34 114
Горски пожари	1674	9513	11 187	-	-	-	-	-	5899
Повреди в горски разсадници	1701	390	2092	-	-	1164	200	-	-
Всичко	668 659	278 267	946 926	11 340	135 384	4721	3113	-	102 105

Съхнене на други дървесни широколистни видове. Съхненето при останалите широколистни е по-слабо изразено - неколкостотин декара за цялата страна. Причините за заболявания и съхнене в широколистните гори в много случаи са непредвидими, което дава основание да се очаква, че те ще бъдат наблюдавани и през тази година.

Насекомни вредители по тополите, върбите и елши

Вредителите, които причиняват повреди по тополите, върбите и елшите, са листояди и листни въшки, златки, сечковци и дървесни оси. Общата засегната площ в тази група е 5031 декара. За борба през 2014 г. са предвидени 2934 дка наземна химична и биологична борба и 65 дка за санитарни сечи.

Болести и съхнене по тополите, върбите и елши

Повредите по тополите, елшите и върбите се изразяват в некрози по кората на тополите и съхнене. Засегната площ е 1392 дка, като при тополата - 592 декара. За борба се предвиждат 99 дка санитарни сечи.

Повреди от дивеч и гризачи

При по-висока численост дивечът може да нанася значителни повреди на гората. Най-увязвими са младите растения на възраст до 5-6 години. Повредите се нанасят предимно от сърни, елени и зайци и най-често са свързани с прегриздане на върхните леторасли на младите фиданки. Регистрираните повреди са на площ от 1077 декара. За наземна химична борба са предвидени 244 дка, за механична борба - 35 дка, и за санитарни сечи - 528 декара. При неблагоприятни климатични условия могат да се очакват повреди от дивеча и през 2014 година.

Плевелна и паразитна растителност

Общо 821 дка са засажденията, засегнати от плевелна и паразитна растителност. Мероприятията срещу плевелната растителност се предвиждат на площ 183 дка, в т.ч. 158 дка наземна борба и 25 дка санитарни сечи.

Повреди от абиотични фактори

Здравословното състояние на горите се влияе много от късните студове, силни ветрове, мокър сняг, слани, високи температури и други. Общо 146 069 дка засаждения и култури са засегнати от повреди от абиотични фактори. От тях 34 114 дка са предвидени за санитарни сечи, а 91 дка - за механична борба.

Повреди от горски пожари

Повредите от абиотичните причини в горите са ежегодно явление. Екстремните метеорологични прояви като продължителни застудявания и горски пожари, снеголоми и снеговали често предизвикват отслабване на дървостоите и значителни повреди в горите.

Установената при лесопатологичното обследване засегната от пожари площ е 11 187 декара. От тях 5899 дка са предвидени за санитарни сечи през годината.

Вредители, болести и други повреди в горските разсадници

За добро здравословно състояние на фиданките в горските разсадници се изискват значителни грижи. Малкият брой горски разсадници с повтарящото се производство на посадъчен материал от един и същ вид в продължение на много години създава условия за намножаване на насекомите вредители в тях. Климатичните аномалии също предизвикват повишаване на загубите и влошаване на здравословното състояние на фиданките. Профилактичните мероприятия допринасят за предпазване, ограничаване и предотвратяване на появата и развитието на болести, вредители и други повреди. Нападенията от насекоми и повредите от заболявания и от абиотични причини в горските разсадници се очакват и през 2014 г. на обща площ от 2092 дка, което е със 161 дка повече от предходната година. Предлагат се 1164 дка за наземна химична и 200 дка за механична борба.

От проведените лесопатологични обследвания се установява, че през 2014 г. засегнатата от вредители и повреди горска площ в страната е 946 926 дка, което е 2.62 % от площта на горите. В 256 663 дка, или приблизително 30.35% от засегнатата площ, е необходимо да бъдат проведени лесозащитни мероприятия.

Да се помни!

С поредицата от материали, отбележаващи три славни годишнини на българското горско дело - 135 г. от създаването на горската служба, 115 г. - на горския периодичен печат и 105 г. на съсловната лесовъдска организация - СЛБ, откриваме рубриката „Да се помни!“. Тя ще се води съвместно с Музея на Лесотехническия университет.

ГОРСКИТЕ ИЗДАНИЯ - огледалото на историята

През септември 1899 г. периодичният печат на България, който по това време наброява над 240 заглавия, се допълва с две нови списания. От тях обществеността научава за съществуването и дейността на горското съсловие, което, от своя страна, е гордо, че се сдобива със свои печатни органи. Това са „Лесовъдец“, чийто наследник и продължител е списание „Гора“, и „Лесовъдска сбирка“.

СПИСАНИЯТА

В началото на септември 1899 г. започва да излиза първото в България лесовъдско и със сигурност първото екологично издание - списание „Лесовъдец“. Неговата поява става след 20-годишната дейност на създадената през 1879 г. в България централна горска служба и действието на вече трети Закон за горите. Междувременно - на 14 октомври 1897 г., се създава Българското горско дружество, което и става издател на „Лесовъдец“. Списанието е месечно, с малък тираж, който се отпечатва в Придворната печатница „Брамя Прошекови“ в София. Редактор е лесовъдът Петър Беров (1867-1917). От „Лесовъдец“ излизат само 7 книжки (до март 1900), главна причина за което е разтурянето на Българското горско дружество.

Първият брой на списание „Лесовъдска сбирка“ е отпечатан също през септември 1899 г., излиза в 10 книжки годишно и продължава своето съществуване до 1912 година. Издава се от Лесничайска дружба - сдружение на лесовъдите, което е създадено от Стоян Бърнечев. Той става и редактор на списанието, като често публикува статии под псевдонима Боян, а неговите сътрудници са Станко Панайотов, Иван Колъзовски, Брайко Бозов, Н. Шойлеков и Стойко Петров. Списанието предоставя страниците си на статии, свързани с опазване, стопанисване и ползване на горите, горската политика, повишаването на професионалната квалификация на лесничите и горските служители, както и с необходимостта от тяхното сдружаване. Поместват се преводни статии от изтъкнати европейски лесовъди, съобщават се новости и опит от чужбина. Тиражът стига до 1500 броя. От 1910 г. сп. „Лесовъдска сбирка“ издава приложение за горския стражар, което се назва „Малка лесовъдска библиотека“.

Известният с безкомпромисната си позиция в защитата на българската гора лесовъд Васил Попов през 1906 г. в Стара Загора започва да издава списание „Бранице“, което излиза 6 години - до 1912 година. Няколко книжки (1-2 и 3-4 от седмата годишнина) под редакцията на сътрудниците на „Бранице“ - Илия Стоянов и Аманас Иванов, излизат и след убийството на лесовъда на 2 февруари 1912 г. в Лъджене (Велинград).

През 1910 г. се появява печатният орган на Дружеството на българските лесовъди - „Горски преглед“. Списанието излиза почти три десетилетия - до 1943 г., в

завиден за времето си тираж 2500 книжки. Пръв и единствен редактор е лесовъдът Георги Петров (1872-1958 г.), който е един от учредителите на основаното през 1909 г. Дружество на българските лесовъди. Г. Петров редактира списанието с малки прекъсвания от 1919 до 1939 година. Изданието поддържа постоянни рубрики, представяйки на страниците си материали за горите, лова и рибарството, горския персонал, горската статистика и търговия, дружествения живот, представля излизашата книжнина, чуждия опит в областта на горското стопанство. „Горски преглед“ успява да съчетава теоретико-научния характер на списанието с практическата страна на горското стопанство. През 1928-1931 г. редакцията на списанието издава популярното **приложение „Горски беседи“** като „месечен лист за популярни горски знания“, което е предназначено за „нисшите горски служители, частните горовладелци и земеделски стопани“.

Сред периодиката присъстват и гвете „наръчни помагала“ за лесовъди, таксатори, горски стражари и други служители по горите. Едното - „**Горски календар**“, от 1907 до 1915 г. издава лесовъдът Трифон Йачев. „**Горски справочник**“ (1931-1939 г.) издават проф. Тодор Димитров и лесовъдът Софрони Стършенов.

За кратко време (1920-1923 г.) в горската периодика присъства печатният орган на Българското горско дружество - обединение на горовладелци, производители и търговци на дървени материали под заглавието **„Известия на Българското горско дружество“**, редактирано от лесовъда Георги Петров. През първата година излизат 24 броя, а през втората - 13.

„**Лесовъдска мисъл**“ - орган на Дружеството на лесовъдите академици, което се отцепва от Дружеството на българските лесовъди, излиза в периода 1932-1943 г. и поддържа предимно научните публикации по лесовъдските проблеми. Излиза в 4 книжки годишно и има тираж от 500 до 1000 броя. Главен редактор е проф. Васил Стоянов. След обединяването на гвете лесовъдски организации през 1939 г. - Дружеството на българските лесовъди с Дружеството на лесовъдите академици, „Горски преглед“ и „Лесовъдска мисъл“ стават равноправни издания на организацията, запазвайки до голяма степен първоначалния си облик.

През 1994 г. Лесотехническият университет възобновява издаването на сп. „Лесовъдска мисъл“. Главни ре-

дактори последователно са доц. д-р Иван Йобков (1994-1995 г.), доц. д-р Кирил Любенов (1995-2003 г.), доц. д-р (сега професор) Стефан Юруков (2003-2005 г.). От 2005 г. и понастоящем главен редактор е доц. д-р Милко Милев. До 2009 г. материалите са публикувани на български език с резюме на английски. От 2010 г. списанието става международно, излиза само на английски под наименованието „Forestry Ideas“, в две книжки годишно. Само една година - 1949, излиза сп. „Труд и гора“, с издател Министерството на горите.

Периодичният печат в областта на лесотехниката се попълва със сп. „Горско стопанство“, което започва да излиза през 1945 г., издавано от Временния комитет на Дружеството на българските лесовъди. След закриране на Дружеството през 1949 г. списанието става орган на Министерството на горите, а от 1969 г. - на Министерството на горите и горската промишленост, Профсъюза на работниците от горите и горската промишленост и Централното ръководство на Съюза по лесотехника. Издава се до 1991 година.

Главни (отговорни) редактори през отделните периоди от съществуването на списанието са инж. Юли Михайлов, инж. Васил Серафимов, проф. Юран Духовников, инж. Петко Грозев, инж. Йордан Петков - заемал тази длъжност най-продължително време, инж. Никола Йорданов, инж. Иван Груев. Най-дългогодишен зам.-главен редактор е инж. Васил Гулев. На него дължим много от фактологията на горския печат, който той съвсем основателно нарича „огледалото на историята“.

През 1985 г. „Горско стопанство“ е обединено с „Дървообработващата и мебелна промишленост“ в сп. „Горско стопанство и горска промишленост“. През 1988 г. отново е самостоятелно издание, а след 1991 г. се преименува на списание „Гора“.

„Гора“ - списание за екология и горско стопанство, започва да излиза през 1992 г. на мястото на сп. „Горско стопанство“. Главни редактори през различни периоди са инж. Богдан Богданов, доц. Величко Гагов, а от 1994 - инж. Борис Господинов. Издател е Комитетът по горите, като и по-нататък „Гора“ продължава да е издание на централното горско ведомство и наследник на традициите на първото горско списание „Лесовъдец“. Затова през 2014 г. „Гора“ отбележва 115 години.

„Горскостопанска наука“ е научно списание, което излиза от 1964 до 1987 година.

До 1972 г. е издание на Академията на селскостопанските науки, а след това на Института за гората към Българската академия на науките. Първият отговорен редактор е проф. Петко Д. Петков. От 1976 до 1987 г. отговорен редактор е проф. Марин Маринов.

Приемник на „Горскостопанска наука“ е сп. „Наука за гората“, което излиза от началото на 1990 г. в 4 книжки годишно. Главни редактори последователно са проф. Коста Костов, доц. Христо Стойков, а от края на 2013 г. - проф. Иван Ц. Маринов.

„Управление и устойчиво развитие“ е тримесечно академично издание на ЛТУ, първият брой на което

се появява през 1999 година. Главни редактори последователно са доц. (сега проф.) Иван Йобков и проф. Иван Палигоров.

От 2001 г. към горската периодика се прибавя „Silva Balcanica“ - научно издание на БАН за гората и горското стопанство с международен Редакционен съвет. Създател и главен редактор на списанието е проф. Иван Раев. От 2013 г. е под редакция на проф. Георги Георгиев. Досега са излезли 14 книжки.

ВЕСТНИЦИТЕ

Вестници с горска тематика се появяват 20 години след първото списание и в повечето случаи са издания на обществени организации - съюзи, дружества и особено кооперации, които в началото и до средата на XX в. са с широко присъствие и многостранна дейност в обществено-икономическия живот на страната. Името на първия вестник е „Горски кооператор“, който излиза от 1919 до 1927 г., с издател Горски кооперативен съюз в Лъджене (Велинград). Стига тираж 2000 броя.

В. „Горско съзнание“, който излиза по-малко от една година, веднъж месечно (1928-1929 г.), се издава в Габрово от Дружество „Бузлуджа“ - сърдужение на нисшите служители по горите. Отпечатани са само 15 броя.

През 1929 г., също в Габрово, започва да излиза В. „Горска просвета“, издаван от Съюза на дружествата на нисшите горски служители. Вестникът се печата до 1946 г., като през 1944 г. променя своето име на „Горска пробуда“.

„Горянин“ (1930-1933 г.) е месечно издание на Страндженски районен горски кооперативен съюз във Василево (Царево), който популяризира идеите на горското кооперативно движение.

В София Кооперация „Горскостопански печат“ издава вестник „Българска гора“ (1937-1943 г.). Изданието е с разнообразно съдържание, но с основна тематика, посветена на горите - стопанисване, техника и технологии, политика и кооперативно движение. Главен редактор е лесовъдът Боян Александров.

Една година - от 1945 до 1946, Временният комитет на възстановеното Дружество на българските лесовъди печата два пъти месечно В. „Горско дело“.

По същото време (1945-1946 г.) и също така краткотрайно излиза В. „Труд и гора“. Тъй като е синдикално издание, тематиката, която поддържа, е насочена към социално-битовите проблеми на горските служители.

На 2 април 1979 г. е напечатан първият брой на В. „Горско дело“ - орган на Министерството на горите и горската промишленост и Профсъюза на работниците от горското стопанство и горската промишленост. Вестникът, който излиза всяка седмица в продължение на

10 години, е с разнообразно съдържание и за кратко време става популярен сред всички работещи в горската система. Достигайки тираж от 20 000 броя, в. „Горско дело“ личва зад пре делите на страната и става живота връзка с българите, работещи в Република Коми. Главен редактор на вестника е журналистът Христо Панчаров. Изданието се закрива с министерско постановление заедно с още десетина отраслови издания в края на 1988 година.

През 1971 г. Държавното стопанско обединение „Дърводобив и строителство в Коми АССР“ в Усогорск започва да издава свой вестник на български език - „Дружба“. Популяризира членния опит, новите технологии, дейността на българските дърводобивници и строители. През 1975 г. се преименува във в. „Знаме на дружбата“ и излиза от 1991 година. Краят на сподоббата за зад-

граничния дърводобив идва през 1994 година. Пръв и най-дългогодишен редактор на изданието е Тома Диков - от 1971 до 1982 г., а след това инж. Георги Аврамов.

През 1991-1992 г. възстановената съсловна организация под името Независим съюз на лесовъдите с председател проф. Никола Колев издава в. „Силва“. Сред темите му постоянно присъстват дейността и проявите на лесовъдските дружества.

През 2005 г. Съюзът на лесовъдите в България с председател проф. Димитър Коларов започва да издава в. „Българска гора“. Създаден с основната цел да бъде орган, ратуващ за обединяване на българските лесовъди в авторитетна организация с активна дейност, вестникът отразява и съвременното състояние на горския сектор. От създаването на вестника главен редактор е инж. Богдан Богданов.

„ЛЕСОВЪДЕЦ“ - първата лястовичка

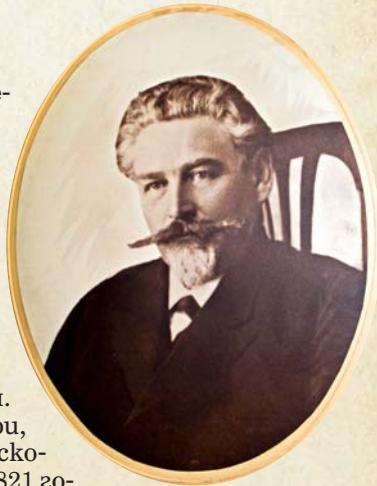
В края на XIX в. българският управлятелски модел, оформен след политическата криза от 1886-1897 г., започва да се разпада. Домогава властта се упражнява от стабилни юрготрайни еднопартийни правителства или от големи парламентарни мнозинства като например управлението на министър-председателя Константин Стоилов - председател на Народната партия. С развитието на многопартийната система пет-шест партии започват редовно да влизат в Народното събрание, но водачите им нямат желание за коалиционно управление. От това се възползва княз Фердинанд и, опрян върху конституционните си права, установява т. нар. „личен режим“, за който е характерен силовият начин на управление. В сферата на печатните издания този режим ще се прояви няколко години по-късно, когато е възстановена цензураната, а през 1899-1900 г. излизат над 240 вестника и списания. В горското стопанство на България в тези години действа вече трети Закон за горите (1897 г.), централното горско управление е Отделението за горите, лова и риболова към Министерството на търговията и земеделието. Продължават да излизат нови заглавия на българската горска книжнина, важни за развитието на отрасъла. През 1897 г. се учредява Българското горско дружество. За съжаление няма запазени архиви за основаването и ръководството на това дружество. Краткото му съществуване, според един от нашите изтъкнати лесовъди и ръководители на горското ведомство - Илия Стоянов, се сължало на „длъгата на здрав поглед и незряло съзнание сред висшите служители и поради непримиримата вражда между тях са разпокъсвали колегията на няколко враждебни групи“.

В тези общесветско-политически условия в началото на септември 1899 г. излиза първият брой на списание „Лесовъдец“ - орган на Българското горско дружество. Неговият редактор става Петър Беров. Седемте броя на изданието (50 страници във формат А5) съдържат общо 44 страници и обем от 240 страници. През 1899 г. излизат 5 книжки от списанието с 28 заглавия, а през следващата - останалите 2 броя с 16 страници. Наред с общопознавателните като „Значение на горите“, „Го-

ри и извори“, лесовъдските - „Имаме ли нужда от изкуствено развъръждане на гори?“, „По въпроса за запазването на дъбовия жълъд през зимата“, „По залесяването на баирите около Ст. Загора“, „Залесяване на каменливи места“, „Смърч“, се открояват злободневните материали - „Защо се губят горските дела пред съдилищата“, „Вмешателство на държавата в експлоатацията на частните гори“, „По горските пожари в Тамар-Пазарджишкия окръг“, „Може ли да се побуди козарството, без да се съсипват горите“ и други. Предмет на редакционни коментари са и законите - за риболовството, водното право, изменението в Закона за горите. Публикуват се сведения (ведомости) за добива на дървен материал, приходи от горите, станалите нарушения по Закона за горите, както и отчет (равносметка) на Българското горско дружество. На страниците на списанието намират място и любопитни факти - „Великан в растителното царство“, „Горите на Кроация“.

ПЪРВИЯТ РЕДАКТОР

Кой е Петър Беров? Земеделето и горите поради го записват в своята „биография“. И това не е случайно. Петър Беров е роден на 21.05.1867 г. в с. Кубей, Бесарабия - родното място на баща му - свещеник (протоерей) Сава Беров, който е потомък на българския род Бимбалови от елховското с. Факия. Те, заедно с хиляди българи, бягат в Бесарабия след Руско-турската война от 1819-1821 година. Петър Беров учи в прочутата Болградска гимназия и 4-ти кадетски корпус в Москва. През 1893 г. завърши Земеделската и горска академия в Москва (на по-късен период преименувана в Тимирязевска академия, а понастоящем - Руски държавен аг-

рарен университет „К. А. Тимирязев“), която завършва със специалност „агроном-лесовъд“.

През 1893 г. по покана на правителството на Стамболов и движен от патриотични чувства Петър Беров пристига в България със съпругата си. Назначен е за окръжен горски инспектор в Севлиево при Отделението за горите, лова и риболова към Министерството на търговията и земеделието.

През 1895 г. Петър Беров става Софийски горски инспектор, като на тази длъжност работи до 1899 година. Името му е свързано с началото на създаването на първите залесявания около София, включително и една част от мястото в парка „Княз Борис“ (днешната Борисова градина), източно от алея „Яворов“, които се наричат „Държавните горски култури - княз Борис III“. Беров е в основата на създаването на парка около Военноматематическия академия в София. Разширява площта на горските култури в Княжево. Облагородяването на крайстоличните терени е съпроводено със съпротива на пастирите от селата Слатина, Драгалевци и Дървеница, които изкореняват фиганките, като най-яростни в това дело се проявяват слатинските шопови. Налага се залесяванията да бъдат пазени от IV ескадрон на Първия конен полк. Стига се до жестоки стълкновения, взели жертви и от двете страни. Предполага се, че тези тежки разправии са накарали Петър Беров не само да се махне от горската служба, но впоследствие да напусне и София.

Както активна обществена личност Петър Беров участва в живота на лесовъдското съсловие и е един от ръководителите на създаването през 1897 г. на Българското горско дружество. Той умело владее писменото слово, пише статии и стихове, затова изборът му за редактор на първото периодично горско списание „Лесовъдец“ никак не е случаен. Започнала с голям ущъден порив, работата по списването на издането завършва за Петър Беров с голяма нравствена болка, която той излива в статията си „Отворено писмо“, излязла в последната - 7 книжка от март 1900 година.

В годината, когато Беров приема да редактира сп. „Лесовъдец“, той е назначен за началник на Бюрото за градобитнината в София. През 1900 г. е командирован в Италия и Франция да изучи застраховането срещу градушките. След завръщането си съставя законопроект за задължителното осигуряване на земеделските култури.

Ом 1902 до 1904 г. Петър Беров е Софийски общински агроном. През 1904-1905 г., докато преподава в Духовната семинария, създава боровата гора на нейната територията. Три години (1905-1908) е първостепенен инспектор по земеделието и отраслиите му.

Интересен момент от живота на този виден българин е влизането му през 1908 г. в Народното събрание - със собствена листа бие официалния канцелари на Демократическата партия, член на която е и самият той, и става народен представител до 1911 година. За много кратък период Беров е царски консул в Пирея и агроном в Българската земеделска банка.

Автор е на редица трудове по агрономически и кадрови въпроси.

През 1912 г. става директор на прочутия конезавод „Кабиюк“ край Шумен.

Последната му работа е директор на Търновска държавна подвижна земеделска камедра. Внезапната смърт от сърдечен удар го заварва на 01.07.1917 г. в павликенското село Михалци, Великотърновска област, където е и погребан. Петър Савич, както е наричан, е само на 50 години.

ПЪРВИЯТ БРОЙ

Скромната корица на първата книжка на „Лесовъдец“ носи информацията, че тя излиза през септември 1899 година. Предговорът, с който издаванието тръгва към читателя и вероятно е писан от Петър Беров, е датиран с 20 юли. По тази причина редица изследователи на горската периодика приписват издаването на първия брой към тази дата. В броя е публикуван Уставът на Българското горско дружество.

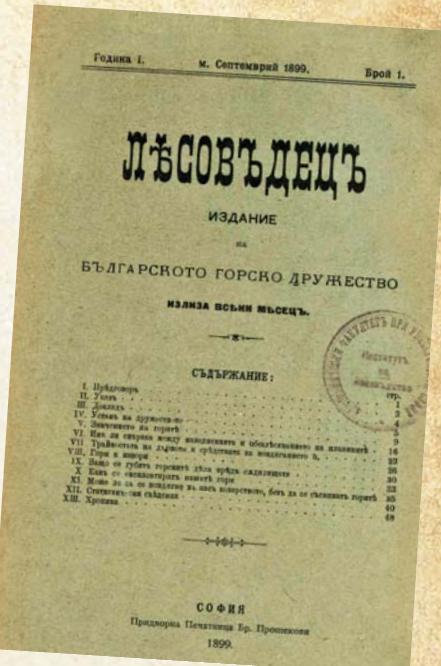
В „Предговор“ са изброени целите на първото лесовъдско списание, които заслужават да бъдат чути и в днешно време.

„Целта на предлагаемото списание е да сглоби и обедини разнебитната сега дейност на служащите по горското ведомство, да ги направи солидарни в разбирането на главните цели, към които се стреми горското дело в странство и у нас, и в избирането мерки за постигането им.

В сегашната дейност на лесничите няма никаква свръзка, никакво единство и рядко са онни лесници, които са в положение да си съставят пълно и ясно представление за направлението, състоянието и вървежда на горското дело в страната. Тутраканският (бел. reg. - лесничей) например толкова знае за дейността на кюстендилския и условията на Кюстендилското лесничейство, колкото и видинският знае за варненския и обратно, т.е. нищо не знае, всеки действува на свой риск и страх, без да знае що се върши в съседните лесничества в едни и същи случаи и по едни и същи поводи. С тази изолираност на дейците, няма съмнение, се обяснява ония хаос, онова противоречие и маса куриози, които са спечелили на горския персонал лошото реноме, с което, искаме да върваме, той незаслужено се ползва, а значението на горското дело умаломощиха до там, щото мнозина искрено повярваха, че то е праздна работа, и лесничите са излишен обременителен за страната лукс, който с успех може да се замести с обикновени пъдарни!

И тъй, главната цел на „Лесовъдец“ е да се даде възможност на служащите да бъдат в течение на горското дело в Княжеството, да споделят възгледите си, да се съветват, да се изказват, да чрез това да организират правилна служба и поведат задружна и съзнателна борба против всички и всичко, що може да пречи на успеха на делото.

Освен тази цел „Лесовъдец“ ще преследва още една друга и по-тежка цел: той ще се стреми да запознае българското общество с разнообразното и толкова съществено значение на горите въобще в живота на народа, та дано чрез това да му възхнеле по-голямо съчувствие, по-съзнателно отношение към отечествените гори и из между членовете на българското общество се появят искрени приятели и разумни защитници на почти съсипаното ни горско богатство“.

ОТВОРЕНО ПИСМО

През март 1900 г. излиза последната - 7 книжка, на първото горско издание „Лесовъдец“. В него редакторът на списанието Петър Беров се обръща към читателите с „Отворено писмо“, в което с голяма болка обяснява защо се налага спиране на започналото с голям ентузиазъм дело по издаването на органа на Българското горско дружество. Дружеството също спира своята дейност през май 1900 г. и чак след девет години на учредителен конгрес се създава Дружеството на българските лесовъди.

Ние не само си припомняме „как е било тогава“, четейки сумите на Беров, а искаме да укрепим „моста между поколенията“, да чуем специалистите от наши дни, защото ясният знак за възхода на нацията е отношението ѝ към гората. Това ни завещават хора като Петър Беров и цяла плеяда лесовъди от далечното минало.

Публикуваме статията, съобразявайки се с тогавашната словесност и съвременния правопис.

„В течение на 7 месеца редактирах дружествения орган: лошо или добре, това остава на Вас да съдите. В миналия брой съобщих, че занапред слагам от мене си тази обвязаност, без да спомена причините. Сега искам да направя това и не с цел да се извиня, а защото мисля, че ако тия причини не се премахнат, то и други редактор, който ще ме замести, не ще има възможност да работи съпръсъде и да държи списанието на подобаща височина.“

При съставянето на дружеството (бел. reg. - Българското горско дружество) при вземане решение да издаваме лесовъдско списание аз наивно вярвах, че ние всички сме искрени и че се разбираме напълно поне в главните точки на бъдещата ни дейност като членове на дружеството. Един мой приятел - тогава големец, скептически се подсмиваше, не вярваше в успеха на сгруповането, като казваше, че той си познавал „стокама“. Аз не му вярвах, сърдих се и даже само по този повод развалих добрите си към него отношения. Но дойде време да призная и аз горчивата истина.

Главните усилия, които би могли да гарантират успеха на дружеството и които се изрично и нарочно споменаха в устава - задружно работение и самостоятелността на дружество. Затова и за председател и подпредседател се избраха лица, които да стоят вън от Министерството, вън от горското дело, та да бъдат членовете свободни да се изказват откровено чрез дружествен орган.

Но от тия положения на устава, по принцип неоспорими и прекрасни, нямаше кой да се възползва. Добрите пориви, големите обещания, буйните заканвания да изкажем всичките недъзи, всичката неправда в горското ни дело умряха още веднага, щом се свърши геодезическият курс и въодушевените членове на новото дружество купиха билети и се качиха в трена.

Година и половина настоятелството на дружеството с нетърпение чакаше пристигането на изобличителните статии, писани с вешчина и любов към делото. Вярала в това, че гониски непременно ще пристигнат, острата болка и горещото нетърпение, които усеща всекий, който чака това, що го радва, в що вярва, че обича достигаха до там, щото идеше ми да отида до пощата и да питам да не би да е някоя грешка от страна на администрацията, че не постъпват гониски. Смешно, нали? Но това беше тъй.

Почнах тогава с частни писма да подканвам някои от г.г. (бел. reg. - господа) лесничечите за статии, а настоятелството изработи и изпрати до членовете една програма или по-добре да кажа въпросник, който

Отворено писмо.

Във течение на 7 месеца редактирах дружествения орган: лошо или добре това остава на Вас да съдите. Във миналия брой съобщих, че за напредъ слагам от мене си тази обвязаност без да спомена за причините. Сега искам да направя това и не съм цър да се извиня, а защото мисля че, ако тия причини не се премахнат, то и други редактор, който ще ме замести, не ще има възможност да работи съпръсъде и да държи списанието на подобаща височина.

При съставянето на дружеството, при вземане ръчение да поддържам лесовъдско списание, аз наивно избрал, че

имаше за цел да упътва неопитните в избора на въпроси и теми. Най-после умоляваха се ония членове, които се извиняваха с това, че не умеят да пишат, да дават само сведения, а редакционният комитет ще ги комбинира и преработва на статии, но гласът му (бел. reg. - на настоятелството) остана „глас вопищаго в пустиня“. Статии нямаше и нямаше, или по-точно да кажа - получиха се само 2-3 статии - много званици, но малко избранници (бел. reg. - библейски текст „много призвани, но малко избрани“).

Да почнеш списание и при това специално, научно със само готови статии беше много рисковано, но друг изход нямаше, и толкова повече, че по това време циркулираше едно мнение, че ако се почне списанието, ще се появят и гониски. Опума се и това последно средство и истина - в редакцията постъпиха още десетина статии и това беше всичко. Обещанията да се работи задружно не се изпълниха, списването на дружествения орган се стовари върху мен. Но възможно ли е едно лице и то чиновник, живущ постоянно в един град, сам да поеме такава работа? Разумява се, че това би било невъзможно, ако бих се съгласил да пътина списанието с преводни статии, но такова списание за нас си няма смисъл и не би отговаряло на целта на дружеството: да проучваме българските гори и българското горско дело.

И тъй главната причина, която постави мен и ще постави мята заместник в невъзможност да редактира „Лесовъдец“ тъй както подобава, да направи списанието разнообразно и пълно с местен интерес, е онази ужасна и с нищо неоправдаема индиферентност, която проявиха г.г. членовете на дружеството. И действително чудно и непонятно е това мълчание на лесничите, когато според собствените им думи горското ни дело е съвършено занемарено: законът лош, законът се не зачита, горите се съсипват, лесничечите са навикани и дисциплинирани, експлоатацията на горите ненаредена и проч. и проч. С една реч всичко върви към пропаст, г.г. лесничечите намират за възможно да мълчат и бъдат хладнокръвни зрители на всичко що се върши. Що е това? Чудовищна апатия, отчаяние или страх за хляба пред силните мири сего?

Много ги местели, преследвали, не били спокойни духом, та затова не могли да пишат, казват някои, и мислят, че това е мотив, оправдание... когато именно преследванията, неправдата, ако съществуват такива, би трябвало да им дадат подтик, импулс към борба словом и делом... но види се да не е тази причината, а просто дембелък (бел. reg. - мързел, леност), нехайство... Ако ли пък причината е страхът, че ще бъдат преследвани, ако кажат горчивата правда, то това си има цял. Изберете за председател и редактор частно лице и крийте се за техния гръб, ако нямате кураж сами да встъпите в борба.“

Материалите подготвиха
Светлана БЪНЗАРОВА
гл. ас. Евгени ЦАВКОВ

Глобална среща на горските експерти на WWF в София

Между 10 и 16 февруари в София се проведе среща на горските експерти от световната екологична организация WWF. Присъстваха 80 експерти от над 20 страни от Европа, Азия, Африка, Южна и Северна Америка. Основната цел на срещата бе да се определи стратегията на WWF за опазване на световните гори. Изборът на София не е случаен - той показва значението на българските природни ресурси, уникалните гори и реки и значимостта на тяхното опазване от увеличаващата се активна човешка дейност в тях.

Централна и Източна Европа продължава да е приоритет за природозащитната работа на WWF. Търсят се решения, които да свържат бързоразвиващата се индустрия за производство на продукти от дървесина, които са необходими в живота на хората, с опазването на уникалните природни дадености на региона. Чрез инициативата „Зеленото сърце на Европа“ WWF работи за опазването на естествените богатства на България и другите страни в региона. Работата на WWF в България доведе до сертифицирането по FSC (сертификат за отговорно и устойчиво управление на гори) на над 400 000 ха гори. Миналата година 4500 ха от дунавските гори бяха опазени след като природозащитните организации се противопоставиха на спорна административна промяна.

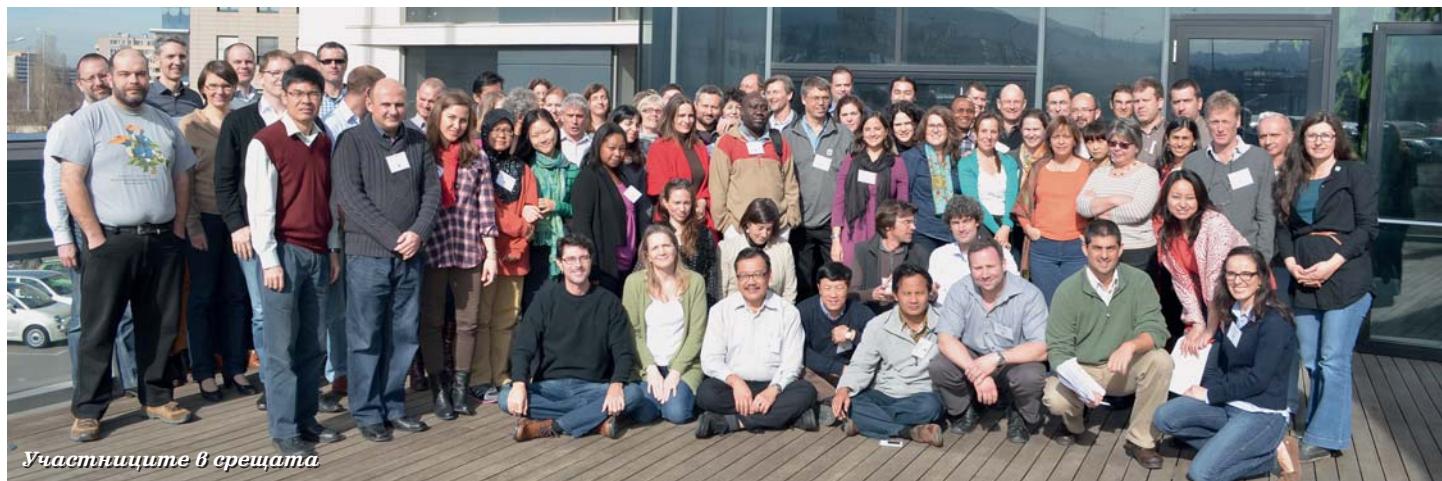
Като част от програмата бяха организирани теренни посещения на Държавно ловно стопанство „Витиня“, Природните паркове „Рилски манастир“ и „Витоша“.

ДЛС „Витиня“ бе представено като добър пример за съчетаване на различни стопански дейности - лов, дърводобив и отговорно стопанисване на горите. Стопанството е сертифицирано с подкрепата на WWF - България. По време на посещението инж. Юри Миков - пред-

седател на УС на СЗДП - Враца, запозна участниците с основна информация за горския сектор в България - структура, административни аспекти, горски ресурси, предизвикателства и постижения. Директорът инж. Тошко Петков и зам.-директорът на ДЛС „Витиня“ инж. Филип Ковашки представиха обща информация за стопанството и основните дейности, както и процеса по сертифициране. В ПП „Рилски манастир“ експертите на WWF разгледаха Посетителския център, представители на парковата администрация разказаха за особеностите на защитената територия, биологичното разнообразие, дейностите и проектите, изпълнявани от парковата дирекция. Беше представен и проектът LIFE+, който се осъществява в сътрудничество между ДЛП и WWF. На терен беше посетен обект, в който е направено възстановяване на тис, като част от дейностите по LIFE+, както и дендрологичният маршрут в района на гроба на Св. Иван Рилски.

В ПП „Витоша“ участниците бяха запознати с проблемите и предизвикателствата пред българските защитени територии. Обсъдени бяха възможностите за осигуряване на устойчиви в дългосрочен аспект възможности за опазване на консервационно значими територии и съчетаване на екологични и социални функции. Посетени бяха резерват „Бистришко бранице“, туристически център „Алеко“, м. Златни Мостове. Особен интерес предизвика „Бистришко бранице“, където дискусията бе посветена на естествените сукцесионни процеси в смърчовите гори, засегнати от корояд.

**Инж. Нели ДОНЧЕВА,
координатор на програма „Гори“, WWF**

Участниците в срещата

Отваряме Мярка 226 от Програмата за развитие на селските райони

Предстои откриване на приема по горската Мярка 226 „Възстановяване на горския потенциал и въвеждане на превантивни дейности“ от Програмата за развитие на селските райони, стана ясно на среща между зам.-министър д-р инж. Валентина Маринова и д-р Гинка Чавдарова - изпълнителен директор на Националното сдружение на общините в Република България. За другата горска Мярка 223 „Първоначално залесяване на неземеделски земи“ се чака отговор от Брюксел.

Според зам.-министър Маринова срещите с организацията и обединенията, представляващи интересите на общините, включително и по отношение на стопанисването на горските територии, отварят нови врати и насоки за горския сектор.

Зам.-министрър Маринова отбеляза, че след намаляването на таката, внасяна във фонд „Инвестиции в горите“, когато се ползва съхнеща дървесина, се очаква крайната цена на падналата и съхне-

щата дървесина да бъде значително по-ниска, което ще допринесе за по-висока активност сред дървопреработвателите и ще осигури заестост в малките и планинските общини, за които този сектор е основен.

На срещата бяха обсъдени въпроси, свързани с подобряване на превантивните мерки срещу горските пожари, като бе отбелаязано, че партньорството между двата най-големи собственика на гори - държавата и общините, е изключително важно за опазването на горите от пожари. Дискутирани бяха необходимите мерки, свързани с поддръжката на горската пътна мрежа, възстановяване на разсадниковото производство и напредъка в разработването на Наредбата за инвентаризация на горските територии. Коментирани бяха въпроси, свързани с контрола и опазването на горските територии, включително причините, довели до закриване на голям брой съществуващи контролни пунктове.

Стратегията за развитие на горския сектор - приоритети и алтернативи

Инж. Христо ВЪЧОВСКИ

Стратегическите разработки широко се използват днес, за да се очертаят най-целесъобразните пътища за развитие на дадена страна и отделни сектори на управлението и икономиката за определен, обикновено по-дълъг, период от време. Министерството на земеделието и храните на базата на европейските и националните стратегически документи е разработило нова Национална стратегия за развитие на горския сектор за 2013-2020 г. (представена в бр. 2/2014 г. на сп. „Гора“). Стратегията се базира върху подробен и задълбочен анализ на състоянието на горския сектор за периода 2006-2011 г., паневропейските количествени критерии и индикатори за устойчиво управление и поддържане на продуктивността, защитните и социално-икономическите функции на горите.

Накратко ще изложа някои виждания и алтернативни предложения, свързани с приетата Стратегия. В горското стопанство, поради особеностите на възпроизводствения процес, който трае десетилетия, стратегическите планове би трябвало да се изготвят за по-дълъг период от време, примерно за 20-30 години, когато реално могат да се преценят резултатите от изпълнението на стратегията. В нея трябва да намерят място преди всичко най-важните, бих казал глобални, екологични, лесовъдски, икономически и социални проблеми на горите, както и конкретни количествени показатели. Ще се спрем само на някои от залегналите в Стратегията приоритети, мерки и алтернативни виждания.

Лесовъдски и екологични принципи и приоритети

Един от основните приоритети, залегнали в Стратегията, е за поддържане на жизнени, продуктивни и многофункционални екосистеми и за увеличаване на горските ресурси. За целта се предлагат редица лесовъдски мерки и на първо място увеличаване на площта на горите чрез залесяване на изоставени и други земеделски земи, обезлесени, ерозирани и застравени от ерозия територии. Досегашният опит - повече от десетилетие, показва, че тази мярка има характер на пожелание и не дава резултати. Известно е, че инвестициите в залесяването са нискодоходни, поради което земеделските собственици не са заинтересованы да влагат капитали и труд за създаване на горски култури.

За постигане на целта в Стратегията трябва да намерят място такива мерки, по силата на които да се решават въпросите с инвестициите - нисколихвени кредити, данъчни облекчения, безплатен посажден материал и други. Вероятно по-целесъобразна форма е, когато държавата поема залесяването при договорена компенсация на собственика, какъвто положителен опит имаме от близкото минало. При залесяването на изоставени и ерозирани селскостопански и други земи могат да се създават преди всичко чисти горски култури с предимно почвозащитно, почвоподобрително и дървопроизводствено значение, а не „многофункционални екосистеми“. Собствениците на тези земи ще търсят по-бързо възстановяване на инвестициите, което ще се отрази на прилаганите лесовъдски системи.

В Приоритет 1 на Стратегията е заложен предимно екстензивният път на развитие на горския сектор - чрез увеличаване на площта на горските територии с изоставени селскостопански земи. **По наша преценка най-правилно е горското стопанство да се развива предимно по интензивен път.** Продуктивността и другите многострани функции на горите да се подоб-

ряват в рамките на утвърдения горски фонд.

Един от проблемите на съвременното горско стопанство, който трябва да намери място в стратегията, е за рационалното и пълноценното използване на потенциалните производствени възможности на част от наличните около 500 000 ха нископродуктивни и с лош растеж насаждения, в които средният годишен прираст е около 1.0-1.5 м³/ха. Стратегическата цел трябва да бъде създаването върху част от тези, относително по-богати месторастения, на нови горски култури с по-високи дървопроизводствени показатели - среден годишен прираст около 6 - 7 м³/ха и съвместой с голям дял качествена индустриска дървесина. Целесъобразно беше в Стратегията да се постави задача за периода до 2020 г. да се създадат около 25 000 ха култури с предимно дървопроизводствена цел.

Важен остава проблемът за избора на дървесните видове за залесяване. Както се вижда от анализа, в стратегията се предвижда при залесителните и другите лесовъдски работи да се използват местни, автохтонни дървесни видове. В ареала на широколистните гори постепенно да се намалява площта на иглолистните култури и да се възстановяват широколистните естествени (издънкови) насаждения.

Иглолистните гори в България имат най-високи производствени и икономически показатели, по които могат да се сравняват с някои средноевропейски държави. Така от анализа е видно, че иглолистните заемат 30.5 % от залесената горска площ, а запасът им съставлява 44.6 на сто. Средният годишен прираст е 6.22 м³/ха, докато при широколистните високостъблени гори - 3.74 м³/ха. Високи са тези показатели и в иглолистните култури, растящи извън ареала на тяхното разпространение. Например в ГС - Смядово, средният прираст на иглолистните култури, създадени върху нискобонитетни букови месторастения е 6.4 м³/ха и съответно 5.7 м³/ха - на нискобонитетни дъбови месторастения. Подобна е картината и в много други Горски стопанства - Граматиково, Златоград, Гурково и други. Разбира се, данните нямат напълно сравнителен характер, но тенденциите са безспорни. Делът на дървесината за промишлена преработка при иглолистните е 76.7 %, а при широколистните - 21.1 на сто. Не бива да се пренасят механично принципи, приоритети и постановки, които имат значение за други страни и региони. В Германия е важно да се възстановят до известна степен първичните чисти и смесени дъбови и букови формации. В България проблемът е да се възстановят в преходната климатична зона в известна степен иглолистните чисти и смесени иглолистни гори, унищожени главно поради неправилно стопанисване и сложните сукцесионни процеси.

При горските култури, за разлика от естествените нааждения, еманите на развитие противат по-интензивно, особено на по-бедните месторасмения. Естественият процес на остваряване и разпадане настъпва много рано - към 35-40 години. Неустойчивостта и преждевременното съхнене и загиване на някои култури не бива да се драматизират. Тези култури, в зависимост от поставените цели, до голяма степен изиграва противоверозионната, почвоподобрителната и отчасти производствената роля и допринася за увеличаване на ресурсите на страната. От теорията е известно, че на бедни и ерозирани почви не могат да се създават дълговечни и продуктивни гори от дървесни видове като дъбовете и букта. **Един от стратегическите приоритети през следващите години трябва да бъде запазване на площта на широколистните гори, главно чрез залесяване (на подходящи месторасмения) на нивото на 2005 г., а не тяхното ликвидиране.**

Изборната форма на организация и стопанисване на горите, както е известно, има своите слаби страни и недоказани предимства, затова в продължение на едно столетие е прилагана ограничено в практиката. Не е целесъобразно изборната форма да се смята за стратегически приоритет и съществена мярка при решаването на проблемите за устойчивост и многофункционалност. Утвърдиха се нови, по-ефикасни и практически приложими, методи на стопанисване.

Що се отнася до приоритетите и системите, свързани с опазване на биологичното и ландшафтното разнообразие и горския генетичен фонд, в Стратегията е налице едно прекомерно екологично и ботаническо увлечение. Недооценявам се икономическите и социалните аспекти, защото приоритетите се определяха често от „кабинетни“ учени и екологи. Затова е необходимо да се прецизират площите и да се опростят някои от реструктивните мерки, които сериозно затрудняват предприятията в тяхната стопанска дейност.

Един от приоритетите, залегнали в Националната стратегия за развитие на горския сектор за 2013-2020 г., е за развитие на мрежата от национални защитени територии по Закона за защитените територии, за опазване на биологичното разнообразие. И тук е налице едно прекомерно „кабинетно“ увлечение. Необходимо бе да се предвиди лесовъдска, екологична и социално-икономическа преоценка на тези гори.

Ловното стопанство, както и приемите рентиерни принципи за управление, стопанисване и ползване на дивеча, в известна степен са в противоречие с прилаганите сложни лесовъдски системи за формиране и отглеждане на разновъзрастни и многофункционални гори. Необходимо е да се направят всестранни проучвания и да се вземат нови ефективни управленски решения за оптимално съчетаване на тези дейности.

Икономически и социално-икономически приоритети и алтернативи

Основен приоритет на Стратегия 2013-2020 г. трябва да бъдат ефективното използване на дървесните и недървесните ресурси и приносът на горския сектор в създаване на допълнителен вътрешен брутен продукт, както и за осигуряване на допълнителни работни места. При анализа на статистическите данни се вижда, че годишно средно около 500 000 м³ от предвидената по ЛУП дървесина не се отсичат. Освен това балансово през 2011 г. са изнесени 919 314 м³ обла дървесина и дърва. През същата година от широколистния лесосечен фонд са добити 76.4 % дърва и само 23.4 % промишлена дървесина. Така дървесина, чийто цикъл на производство обхваща едно столетие, се похабява по най-нерационален път, характерен

за екстензивната форма на стопанисване и ползване. Тези отрицателни явления имат до голяма степен и обективен характер. Те се дължат на сравнително по-ниската ефективност на инвестициите в този сектор, значителния дял на широколистна сировина, конкуренцията и възможностите за реализация на готовата продукция, поради което частният капитал не е заинтересован да влага средства за строителството на нови заводи.

Неотложните приоритети и мерки в областта на икономическото развитие, които трябваше да намерят място в Стратегията, се свеждат до следното: Министерството заедно със заинтересованите ведомства да разработи дългосрочна програма-стратегия за пълноценно и рационално използване на дървесните ресурси на страната, като до 2020 г. да се изградят или да се разширят мощностите за допълнителна преработка на около 100 000 м³ обла дървесина.

В Стратегията е посочено, че един от актуалните проблеми на горския сектор днес е използването на неговия потенциал за развитие на зелената икономика - производство и потребление на биомаса като възобновяем енергиен източник. До Втората световна война горите в България са ползвани предимно като източник на дървесина за отопление. И сега значителен дял от потребяваната дървесина се ползва за отопление (през 2011 г. - 56.7 %). Какви са перспективите? При доказана ефективност и конкурентоспособност част от неустановените при дърводобива лесосечен фонд и от износа на дърва може да стане нов източник за допълнително производство на енергия. За разкриване на нови резерви ученичите от Института за гората при БАН и Лесотехническия университет да направят проучвания доколко лесовъдски и икономически е целесъобразно в част от горите от превърнатия стопански клас, растящи на месторасмения от IV/V и V бонитет, да се прилага нискостъблена форма на стопанисване (*Въчовски, 1992 г.*).

Необходимо е също да се предложат решения за преобръдане на неефективните отоплителни уреди на дърва за повишаване на техния КПД. Това е един от големите проблеми и резерви при използването на дървесината като възобновяем енергиен източник.

Мярката, предлагана за създаване на интензивни горски култури за добив на биомаса за производство на енергия, е необмислена и неподходяща. При големия дефицит на обработваема земя богатите и плодородните почви по-целесъобразно е да се ползват за интензивни земеделски култури.

В Стратегията би могло да се отдели по-голямо място на социално-икономическите проблеми, свързани с развитието на селските райони. Някои от мерките, които могат да се предложат, се свеждат до следното:

- ♦ в следващите години значително да се увеличат инвестициите в тези райони за разширяване на залесената горска площ и подобряване на производствените възможности на част от нископродуктивните гори;
- ♦ местното население да бъде подпомогнато при възстановяване на селскостопанското производство и съчетаването му по сезони с горското стопанство;
- ♦ при устройството на горскостопанските единици да се спазва принципът за устойчивост и постоянство в ползването не само в неговия лесовъдски, но и в икономически аспекти, който се изразява в постоянни и устойчиви инвестиции и доходи;
- ♦ общините, които не притежават гори, да получават пряко и/или косвено известен процент от приходите от държавните гори (*Въчовски, 2009 г.*).

Предлаганите мерки може да ще дадат известна възможност за връщане на част от трудоспособното население в планинските селища.

Гост на редакцията

Д-р Людмила БАКРАЧЕВА - внуchkата на лесовъда Петър Беров

Звънум на стара софийска кооперация в центъра. Вратата се отваря, прекрачваме прага и се озоваваме... в началото на ХХ век. Нито компютърът, нито огромният телевизор могат да ни върнат обратно в ХХI век - неголемият апартамент упорито продължава да съхранява достолепния живот на старата софийска аристокрация. А неговата домакиня не прави изключение - с царствена осанка, премерена усмивка, жизнена и енергична, д-р Людмила Бакрачева ни настанява да пием чай „по руски“ - сила, ароматна, кехлибарена, току-що запарена напитка. От стената в нестандарктния апартамент на две нива ни наблюдава портретът на Петър Савич Беров, а под него е старинното му писалище.

Д-р Бакрачева е дъщеря на Лев Петров Беров и внуchkата на Петър Савов Беров - агроном и лесовъд, когото познаваме и като първия редактор на първото горско издание „Лесовъдец“. Роденият в с. Кубей (Бесарбия) Петър Савич Беров е потомък на българския род Бимбалови от елховското село Факия, които се изселват в Бесарбия след Руско-турската война от 1819-1821 г. и склучването на Одринския мир между Русия и Турция. Бащата на Петър Беров - Сава, протоерей, се ражда в с. Кубей, жени се за руската Юлия. Имат петима наследници. Единият от тях - Петър Беров, също е роден в Болградска Бесарбия през 1867 година.

Петър Беров е имал пет деца. През 1893 г. семейството пристига в България. Бащата на Людмила - Лев Беров (1901-1986 г.) се ражда в София, по образование е агроном, дълго време директор на Земеделската банка. Къщата на Берови се е намирала на ъгъла на „Евлоги Георгиев“ и „Граф Игнатиев“ (сега там е кооперация). В сегашния апартамент семейството на Людмила изва значително по-късно.

Людмила е родена на 22 февруари 1930 г. в София. Завършила стоматология в Медицинска академия. С кардиолога д-р Никола Бакрачев, починал през 2002 г., имат 50-годишен брак, две деца - син и дъщеря (за жалост покойница), внуци и правнуци, които живеят в САЩ и Англия. Безкрайно интересни и вълнуващи са животоописанията и на двата рода на Людмила - Берови и Бакрачеви.

С д-р Бакрачева се срещнахме не само като с една от наследничките на Петър Беров, но и с идеята да узнаем повече за последните дни на видния лесовъд и вече в наши дни да открием истината за местонахождението на последния му дом.

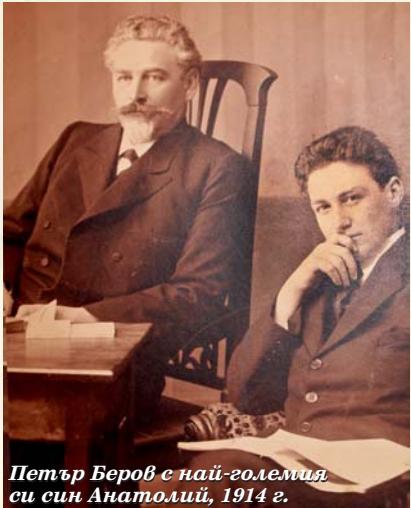
Всички поколения родове са с принос

- Г-жо Бакрачева, Вие сте родена 13 години след смъртта на Вашия дядо - Петър Савов Беров, когото лесовъдската колегия тачи много. Какви спомени се пазят в рода Ви за него?

- Родовата памет за Петър Беров е съхранена от моята баба - Любов Ивановна Берова, която наричахме бабушка. Тя е починала през 1958 г., с 40-години преживявайки съпруга си. Разбира се, и от баща ми - Лев, от чично ми - Анатолий, най-големият син на Петър Беров, от моите лели - Нина и Людмила. Когато станах на 8 години, моят баща ми подари ракета за тенис и каза, че ще ме води на тенискортата в Борисовата градина, където сам е играл. Преди да стигнем до корта, който се наричаше „АС 23“, той ми каза: „Погледни, в тази част дядо ти Петър е направил разсадник, когато започва изграждането на парка“. Тогава Петър Беров е софийски районен горски инспектор. Така аз научих за първи път кой е бил дядо ми и с какво се е занимавал. А пък моят баща, когато е бил воден от баща си като малък в това само загатнатото начало на парка, среща още малки фиданки, гори не е могъл да си представи какъв красив парк ще има София. Знам, пак от баща ми, че дядо ми е имал госта трудности по създаването на разсадника - жителите от околните села, в чиито мери държавата през 1896 г. започва из-

Лев Беров, 1931 г.

Петър Беров с най-големия
си син Анатолий, 1914 г.

Людмила и Нина пред гроба
на П. Беров в с. Михалци, 1920 г.

граждането на тази градина - източно и североизточно от сегашната Телевизионна кула, се противопоставят, скучят засадените фиданки, гори неколкократно заплашват Петър Беров с убийство. Той е имал ядове и с градската община, която не се съгласява да прокара водопровод поне за една чешма в парка, а той като лесовъд е разбирал, че поливането е важно за фиданките. В по-късни години баща ми е написал статия в горския печат, където цитира думите на тогавашния кореспондент на френското издаване „Лъв Журнал дю ла Ниевр“ граф Колона, който през 1898 г. в очерка си за София пише: „Тук има един пре-

налия век инж. Веселин Дочев, който се занимаваше с Музейната сбирка на ВЛТИ, е изпратил запитване до ОНС - с. Михалци, за установяване на местоположението на гроба. От гл. ас. Евгени Цавков, който сега отговаря за Музея на ЛТУ, ни бе предоставен отговор на запитването, в който се казва: „... В селското гробище има паметник със следния надпис: „Тук почива прахът на излязъл от народа и умрял между народа. В. Търновска земеделска камедра. Петър Савич Беров. Починал на 1.VII.1917 г.“.

В писмото е добавено още, че по разказите на живеещите близо до гробището, са извали хора, които почистили гроба. Вие какво знаете по въпроса?

- С моя съпруг сме посещавали това гробище някъде в тези години, за които говорите, и ни бе посочено едно място на предполагаемото погребение. Ние наистина почистихме, но мястото не изглеждаше така, както го знаем от снимките, когато моите лели са били там. Именно затова искаме да знаем повече.

- Знаете ли защо Петър Беров е бил в с. Михалци, Павликенско?

- През 1914 г. той като агроном работи в Търновската земеделска камедра. Част от неговите пътувания из Великотърновска област са свързани с тази дейност. Но освен това той е член на Демократическата партия и народен представител. По разкази, най-вече на моята бабушка Любка, в Михалци Петър Беров е бил по партийни дела.

- Бихте ли разказали повече за вашата баба и съпругата на Петър Беров Любов Ивановна?

- С Любов Ивановна Чернигова - наследничката на заможен род от Смоленска губерния, Петър Беров се запознава в Москва, където и двамата учат - той агрономо-лесовъдство, а тя - медицина. Женят се в Болград през 1892 г., а на следващата извътвът в България и тя прекъсва следването си. Първото им дете почива, а след това имат още пет деца. През 1908 г., когато Беров става народен представител, Любов отива в Русия и завършива зъболекарство в Одеса. С помощта на баща си, който ѝ купува оборудване, открива зъболекарски кабинет на ул. „Витошка“ в София и работи там, докато не се влошава зрението ѝ. Когато бях малка, бабушка ми четеши приказки на руски, а самата тя пишеше великолепни стихове. С рецитиране на едно такова стихо-

на нашите како България

красен парк „Княз Борис“, който е началото на една Булонски лес“.

- Открайнахте ни и една неизвестна за нас страница от живота на Петър Беров, а именно, че освен виден общественик, автор на книги, той е бил и пчелар.

- Той е участвал в Първия всеславянски пчеларски събор през 1910 г. и дори е написал стихотворение, посветено на събитието. То започва с думите: „Не меч, славяне, и курциум,/ Не вик, закани, много шум,/ А разум здрав и братски дни/ Ще могат нас обедини“.

- В редакцията на нашето списание се обади съпругът на Марина Берова правнучката на Анатолий Беров (най-големият син на Петър Беров), която е учителка в София, с молба за повече подробности на мястото на гроба в с. Михалци, където Беров е погребан през 1917 година.

- През 30-те години на XX в. моите лели Нина и Людмила - дъщерите на Петър Беров, са посетили селското гробище в Михалци. Тогава те са заварили гроб с паметник и са установили, че тук наистина почива баща им.

- През втората половина на 70-те години на ми-

творение на руски, в което името на Христос замених с името на виден партиец, аз „блеснах“ при приемането ми в Съюза на народната младеж (СНМ).

- Берови - това е една клонка от родословното Ви сърво. Майка Ви - съпругата на Лев Беров, също е от известен българо-македонски род. От другата страна също застава един не по-малко известен българо-македонски род - на Тома Бакрачев, който е чично на съпруга Ви г-р Никола Бакрачев.

- Моята майка е Свобода Аврамова - дъщеря на Кочо (Константин) Аврамов - български общественик, учител и революционер, деец на Върховния македоно-одрински комитет. Нейният брат Асен Аврамов е също известен с македонската си дейност. Тома Бакрачев и брат му Григор са съратници на ВМОРО. Всичките с голем принос към България. Тази „бакрачевска“ жилка не е кръвна, но е толкова сила, че аз понякога се чувствам повече Бакрачева, отколкото Берова. Берова съм се казвала 22 години, а Бакрачева ще остана до края на живота си.

- Вашият живот как е протекъл? Според Вас продължават ли да се пренасят и напръзват в поколенията достойнствата на родовете?

- Завършил стоматология в Медицинска академия и цял живот работил като зъболекар. Започнала работа през 1953 г. като зъболекар в миньорския град Перник, който тогава се казваше Димитрово. В София се завърнала след седем години. Бях стоматолог в предприятието „Градски транспорт“, което беше проспериращо и зъболекарският кабинетът бе супер модерно оборудван. Със съпруга ми като лекари работихме в Коми и Тунис. Имаме две деца - Нина и Николай. Нина завършила медицина, направила отлична кариера в областта на клиничната фармакология, като на 40 години вече бе професор. За жалост отиде си от най-коварната болест преди 6 години. Нейният син е зъболекар в Англия. Синът ни - Николай Бакрачев, е завършил Художествена академия и се занимава с пространствено оформление и рекламиран дизайн. Има много успехи у нас и в чужбина. Синът му живее и учи в Америка. Всички поколения от нашите родове имат свое то достойно място в живота на страната. Всеки е със свой принос в определените области.

- Работихте в Коми? Кога е било това? Разкажете ни, защото знам, че никой не забравя тази република в тайгата на Русия.

- Годините са 1972-1975. Първо в Коми като главен лекар на болницата в Усогорск отива съпругът ми. След три месеца, в края на август, пристигаме ние - аз и синът ни, който трябва да започне шести клас. Посреща ни съпругът ми, пътуваме с джипката. Пътят е само една сълбока кал. Веднага научавам, че времето - ранна есен, когато заваляват продължителни дъждове, и ранна пролет, когато се топи снегът, се нарича... распутица. С нея трудно може да се справи транспортьт, изпитание е за работещите в гората. През краткото красиво лято има много комари, но и прекрасни бели нощи. Най-хубавото време за работа в тайгата, а и за живота на хората, е при минус 40. Тогава тайгата е разкошна! Не можех да не се наслаждавам на така природна красота. Белите нощи, северното сияние, тайгата - всичко това бяха нови, но невероятно кра-

сиви преживявания за мен. В Коми създадохме много приятелства. Още в първите дни в Усогорск се запознах с Априана, чийто съпруг Данчо бе началник на т. нар. Долен склад - огромно предприятие с докарана от тайгата дървесина. Двамата бяха много хубава двойка. Аги роди там дъщеря си. А аз написах разказ за това, който излезе в България, във в. „Отечествен фронт“ под заглавие „Снежинка се роди в тайгата“.

- Знам за кого говорите! С Априана работихме във вестник „Горско дело“, с Данчо се видяхме в Усогорск, когато ходех в командирочка в Коми. Познавам и нейната „Снежинка“ - красивата Ивет. Поддържате ли още приятелството си?

- Толкова време измече отмогава, толкова неща се промениха и в живота на страната, и в нашия живот, но с удоволствие и до днес поддържаме с Аги приятелските отношения, родени в сурвата тайга на Коми.

- Прочетох Вашите книги с разкази - „Сироко“, излязла през 2007, и „Шепотът на тишината“ - през 2010 година. Моето възхищение като читател е пълно. Но какво отключва в човека желанието да пише, когато той не е професионален писател?

- Бабушка ми остави две тетрадки с прекрасни стихове, ядо Петър също е писал стихове, а мамко обичаше да съчинява приказки. Аз от малка си измислях разказчета, а учителката ми по литература в гимназията казваше, че бъдещето ми е да пиша. Е...не позна съвсем.

- Книгите Ви съдържат много картини на природата, и то в различни краища на света. За мен те са чаровни със своята графичност, не настежават на фабулата в разказа, но носят специфична емоция за мястото, което описвате. Обичате природата, нали?

- Да, разбира се. Но след въпроса ви се замислих и открих, че винаги съм била заобиколена от гора. Още от детските си години, когато прекарваш на вилата ни в Бояна. Тогава не се страхувах да слеза до селото през гъстата стена от дървета, чувствах се пазена от тях. И винаги, когато напускам някое място, аз вземам „говиждане“ с гората. Тръгвайки от Коми, гледах тайгата, тръгвайки от Тунис - маслиновата гора. А най-много срещи и сбогувания имам с брезовите гори - най-големите и най-красивите на Балканския полуостров, в Етрополския Балкан, под връх Баба, когато се виждат от нашата вила в с. Бойковец. Животът ми е свързан с гората.

- Какво Ви прави щастлива днес?

- Разговорите със сина ми. Концактите, макар и далечни, с внуците и правнуките в Америка и Англия чрез скайп. Красивите спомени. Общуването ми с много по-млади от мен приятелки, с които ходим на концерти в зала „България“, театри и изложби. О, забравих - котарацът Мъри, който стои до мен, опитващ се да разбере разговора ми с портретите, които ме заобикалят - на СКЪПИТЕ - отлетели в други измерения.

Разговора води
Светлана БЪНЗАРОВА
Снимки Евгени ЦАВКОВ
и архив на Людмила БАКРАЧЕВА

Световен ден на влажните зони

Световният ден на влажните зони се отбелязва всяка година на 2 февруари, когато по традиция по света се популяризират ползите и богатствата на влажните зони. На този ден през 1971 г. в Рамсар, Иран, е подписана Конвенция за опазване на влажните зони с международно значение, известна като Рамсарска конвенция. Целта на обявяването на една влажна зона за рамсарско място е нейното опазване и разумно ползване, което не налага специални ограничения при експлоатирането на тези територии. Влажните зони са едни от най-ценните екосистеми на Земята. Съгласно Рамсарската конвенция това са „блата, торфища, мочурища или открити водни площи, естествени или изкуствени, постоянни или временен, статични или течачи, сладки бракични или солени, включително територии с морска вода, дълбочината на които не надхвърля шест метра“.

Повече от 10 години Природен парк „Персина“ организира мероприятия за отбелязване на празника. Тази година събитието се състои в Посетителския център на парка под мотото „Влажните зони и земеделието: партньори за растеж“. Това е и мотото на кампа-

нията на Рамсарската конвенция, тъй като 2014-а е обявена за Година на семейството земеделско стопанство.

Въпреки студеното време на празника присъстваха над 40 души, а най-малкият посетител беше на 3 години. Представен беше кратък филм „Знания за влажните зони - стъпка напред“ и лекция на тема „Влажните зони и земеделието: партньори за растеж“. Интерактивните игри имаха за цел да популяризират влажните зони и да запознят посетителите с флората и фауната на територията на парка, където се намира едно от най-големите рамсарски места в България - комплекс Беленски острови, с обща площ 6898 ха, добавен в списъка на влажните зони с международно значение на 24.09.2002 година. С всяка изминалата година Световният ден на влажните зони набира все по-голяма популярност сред местното население.

Даниела КАРАКАШЕВА
гл. специалист „Връзки с обществеността и образователни програми“ в ДПП „Персина“

Европроекти

Опазване на малкия креслив орел и неговите най-важни местообитания

Изпълнителната агенция по горите и Българското дружество за защита на птиците (БДЗП) поставят началото на ново сътрудничество по проекта LIFE+ „Опазване на ключови горски местообитания на малкия креслив орел в България“, финансиран от Европейския съюз. Проектът ще се изпълнява за срок от пет години и предвижда редица дейности, свързани с опазването на вида и неговите горски местообитания, в 16 ключови територии, част от мрежата „Натура 2000“ в Югоизточна България.

В миналото малкият креслив орел е бил често срещан в България, но сега гнездящите двойки са около 450-500. Основната част от тях са концентрирани в териториите, които проектът обхваща. В България орелът е защитен от закона вид и е включен в Червената книга в категорията „увязим“.

Известните заплахи за малкия креслив орел включват неустойчиво стопанисване на горите, безпокойство през периода на размножаване, бракониерски отстрел, промяна на местообитанията и други. В рамките на проекта ще бъдат събрани необходимите данни относно тези и други заплахи. Ще се търсят връзките между горскостопанските практики и промените в местообитанията на орела. По този начин по-добре ще бъде планирано стопанисването на горите с цел създаване на благоприятни условия за тях-

ното биоразнообразие.

„Едно от предизвикателствата пред проекта е разработването и прилагането на компенсаторни плащания за собственици на гори, които съхраняват биоразнообразието и по-специално местообитанията на малкия креслив орел“ - коментира координаторът на проекта Вания Рътарова. Компенсации ще се получават от собствениците на гори за спазване на ограниченията в зоните от мрежата „Натура 2000“ или при доброволно приемане на допълнителни ангажименти да опазват горското биоразнообразие. Очаква се двете мерки, по които ще се работи - „Горско-екологични и климатични услуги и съхраняване на горите“ и „Плащания по „Натура 2000“ и Рамковата директива за водите“, да станат част от новата Програма за развитие на селските райони за периода 2014-2020 година. В три горско-екологични служби собствениците на гори ще имат безплатен достъп до консултации и информация по горско-екологичните мерки и начините за изпълнението им в дадения район, ще получават съвети за опазването и стопанисването на техните гори, ползването на недървесни горски продукти, необходими документи и разрешителни, възможности за кандидатстване по програми и инструменти на ЕС и други.

Мартина ПОПОВА, БДЗП

IN MEMORIAM

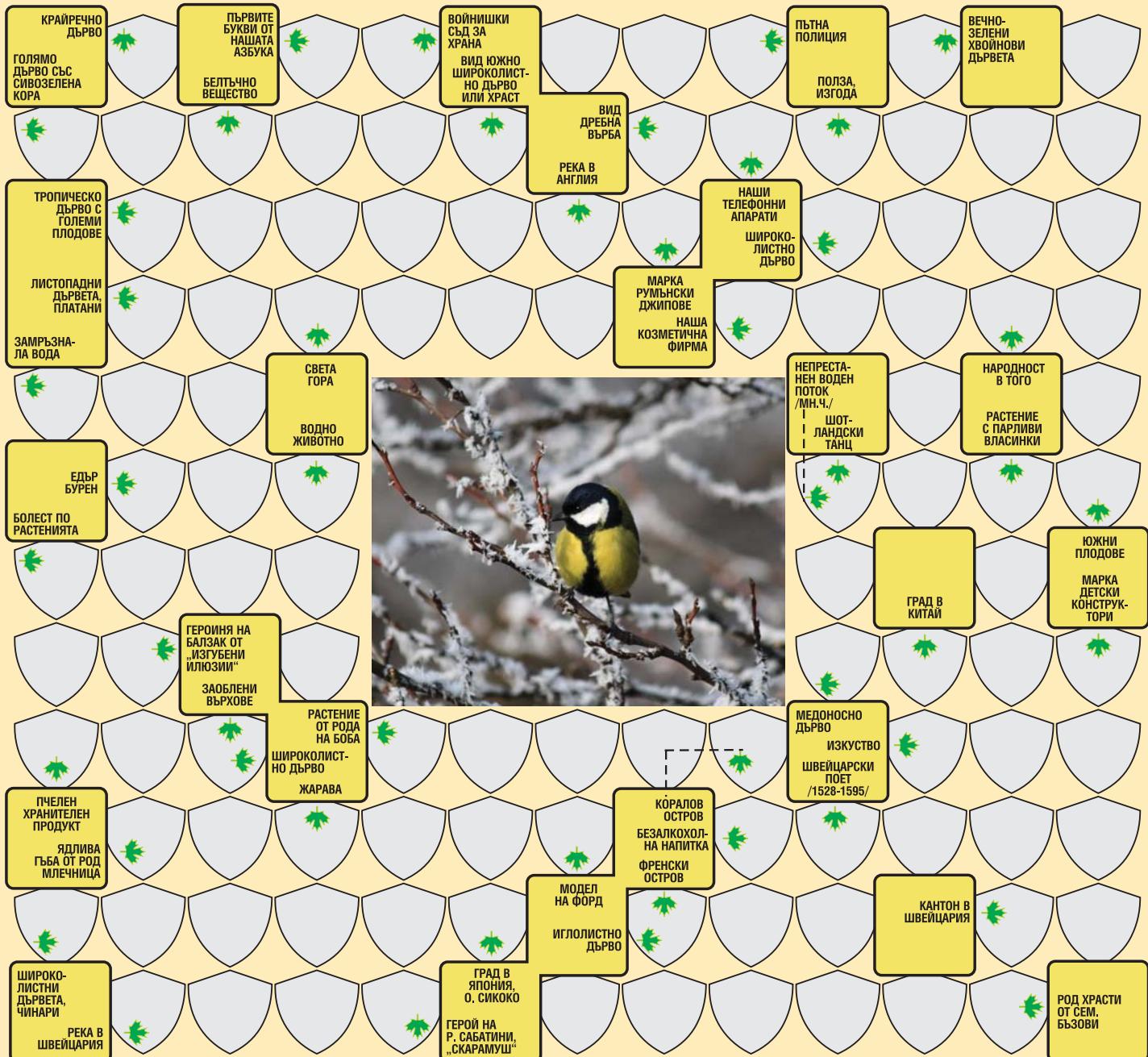

На 4 март почина инж. Нели Николаева Михайлова.

Родена е на 26.03.1954 г. в София. През 1977 г. завършила ВАТИ, специалност „Горско стопанство“. Започва работа като лесничей в Горско стопанство - гр. Елена, където е до края на 1980 година. През 1981 г. постъпва на работа в Министерство на горите и горската промишленост и в продължение на 33 години е служител в централното горско ведомство, като последователно е плановик, сътрудник, специалист, гл. специалист, вържавен експерт и

началник на отдел. Инж. Нели Михайлова посвети целия си трудов живот на гората и работи всеотдайно в секторите по залесяване, защита срещу ерозия, планиране и икономика на горското стопанство. Има значителен принос в подготовката на документите и позицията на България в областта на горите в присъединителния процес към ЕС. Участва активно с експертни предложения при изготвяне на Законите за горите (1997 и 2011 г.), Наредбите за залесяване (2000, 2009 и 2012 г.), Наредбите за борба с ерозията (2004 и 2013 г.), наръчници по горско стопанство, указания и вържавни стандарти. За активния си принос е награждавана многократно.

Поклон пред светлата ѝ памет!

РЕЧНИК: ААРЕ, АВИДИН, АКИ, АТКО, БИНЕ, ИАН, ОРИ, ТЕМ

СТЕФАН КРЪСТЕВ

ОТГОВОРИ НА КРЪСТОСЛОВИЦАТА ОТ БРОЙ 2/2014:

ВОДОРАВНО: Граничари. Лек. Инат. Корен. Тео. Воронов/Стефан/. Кон. Ран. БАН. Ат. „Анар“. Така. Енар. Тир. Ези. Алани. Друм. Лан. Бон. Абака.

ОТВЕСНО: Орлово гнездо. Аерон. Анири. Анкер. Бра. „Нора“. Рама. Очи. Нант. Антон. „Атала“. Краев. Акинак. Ито. Старина.

СУШИЛНИ ЗА
•ТАЛАШ •ТРИЦИ •ЧИПС

ПАЗАРДЖИК КЛИМАТЕТ

WWW.KLIMATET.COM 0898/ 61 45 81

Самораслящи

След многоото празници комшияма на бай Нено му споделя:

- Уф, много напълняхме с жената, минаваме на средиземноморска диета, само риба и салати.
- При нас няма проблем, ние сме на разделно хранене. Аз - в хола, жената - в кухнята над печката.

Бай Нено се прибира въкъщи в три и половина през нощта. Жена му започва да креши:

- Как смееш да се прибираш толкова късно?!
- Горският спокойно отговаря:
- Не викай! Кой ти е казал, че се прибираам. Минавам само да си взема китарата...

**ТЕХНО
МЕБЕЛ &**

**СВЕТЪТ НА
МЕБЕЛИТЕ**

Специализирани изложби

**1-5 април
2014**

Интер Експо Център

**СПЕЧЕЛЕТЕ 5 ваучера
x 500 лв**

Интер Експо Център·IESC

www.furnitureexpo.bg
www.technomebel.bg

Wood-Mizer®

from forest to final form

**ВИЕ РЕЖЕТЕ ТРУПИ
НИЕ РЕЖЕМ ЦЕНИ!***

Пресметнете сами Вашата отстъпка!
Ето как:

1. Вземете каталогната цена
на банзига и цялото допълнително
оборудване и аксесоари

2. Задраскайте последната цифра
от цената.

Новото число, което получавате, е равно
на сумата, която ще спестите!

www.wood-mizer.bg

Екотехпродукт ООД
София 1186, ул. Стар Лозенски път 38
office@ecotechproduct.com

тел./факс: 02/979 17 10
тел.: 02/462 70 35, 02/963 25 59
тел.: 089 913 3110

* Промоцията е валидна до 30 юни 2014 г.

ХУСКВАРНА БЪЛГАРИЯ ЕООД

София 1797, ж.к. „Младост“ - 2
бул. „Андрей Ляпчев“ 72
тел: 02 /8099411,
факс: 02 /8099413,
www.husqvarna.bg
e-mail: info@husqvarna.bg

Списание за екология и горско стопанство • 3 лв.

115 години

ГОРА

3/2014

STIHL®

www.stihl.bg

9 770861 757009

www.gorabg-magazine.info

Нова моторна коса STIHL FS 94 C - за ефективна работа с комфортно управление

Новата моторна коса STIHL FS 94 C е оборудвана с лостова ръкохватка, устройство STIHL ErgoStart, двигател STIHL 2-MIX и STIHL ECOSPEED, което осигурява на потребителя лека и икономична работа в режим на частично намоварване. Благодарение на новата функция STIHL ECOSPEED работещият може да настрои желаните работни обороти на двигателя - специално за предстоящата задача.

Това води до намален разход на гориво и ниво на шума при работа в режим на частично намоварване, което е добре, както за работещия, така и за околната среда. За да се убедите сами в очевидните предимства на STIHL FS 94 C с новата функция STIHL ECOSPEED, посетете някой от дилърите на АНДРЕАС ШТИЛ ЕООД в цялата страна или www.stihl.bg!